

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ - ΠΕΙΣΤΗΡΙΑ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΙΩΣΕΩΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΣΕΡΒΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ
ΕΝ ΒΟΡΕΙΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΑ ΣΕΡΒΙΑ
ΤΟ Β' ΗΜΙΣΥ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΟΣ

(Συμβολὴ εἰς τὴν πανορθόδοξον καὶ οἰκουμενικὴν ἀποστολὴν
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως)

1. Εἰσαγωγικά. Ἡ συμβίωσις Ἐλλήνων καὶ Σέρβων εἰς τὰς πέντε ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὰς μητροπόλεις δηλαδὴ Σκοπίων, Πελαγωνίας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Πρεστρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ εἰς τὰ ἐδάφη τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῆς Παλαιᾶς Νοτίου Σερβίας ὑπῆρξε γενικῶς ἀρμονικὴ καὶ συμβιβαστικὴ. Ἀναφερόμεθα εἰς τὸ β' ἥμισυ τοῦ 19ου αἰώνος καὶ μέχρι τῶν βαλκανικῶν πολέμων, περίοδον ἐντόνων ἔθνικῶν ἀνταγωνισμῶν εἰς τὴν Βαλκανικήν. Πρὸς δρθὴν ἀξιολόγησιν τῆς θέσεώς μας ταύτης πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς βασικὰς προυποθέσεις αὐτοῦ τοῦ κλίματος συμβιώσεως:

1. Οἱ δύο αὐτοὶ λαοὶ ὑπῆρξαν ὁμόδοξοι, δηλαδὴ Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι, ὑπὸ στυγνὸν δθωμανικὸν ζυγόν.

2. Αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις μεταξὺ Σερβικῆς Ἡγεμονίας καὶ Βασιλείου τῆς Ἐλλάδος ἔξειλίσσοντο κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν περίοδον γενικῶς πολὺ θετικαί.

3. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ὑπεύθυνον ἀπέναντι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, βάσει συγκεκριμένων σχολικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινοτικῶν προνομίων, διὰ τὴν θρησκευτικήν, τὴν σχολικήν καὶ τὴν κοινοτικήν δργάνωσιν τῶν δρθοδόξων λαῶν τῆς δθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἀσχέτως φυλῆς καὶ γλώσσης: καὶ

4. Ἡ Σερβικὴ Ἡγεμονία καὶ ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία, ἀποβλέπουσαι ἰδιαιτέρως εἰς τὴν θρησκευτικήν, τὴν σχολικήν καὶ τὴν ἔθνικήν χειραφέτησιν τῶν σερβικῶν πληθυσμῶν τῶν ἐν λόγῳ ἐπαρχιῶν, ἡκολούθουν πολιτικὴν καὶ τακτικὴν ἀπολύτου συνεργασίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὰ πνευματικά, οἰκονομικά καὶ προνομιακά συμφέροντα τοῦ δοπίου πάντοτε ὑπεστήριζον.

2. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔναντι τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας γενικῶς. Ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋπο-

θέσεις, ή κανονική έξέλιξις τῶν σχέσεων μεταξὺ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Σερβικῆς Ἐκκλησίας ὥλοκληρώθη τὸ 1879. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ αὐτόνομος Σερβικὴ Ἐκκλησία τοῦ 1831 ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑφ' ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν αὐτοκέφαλος.

Τὸ γεγονός αὐτὸ τῆς πλήρους ἐκκλησιαστικῆς χειραφετήσεως τῶν Σέρβων ὑπῆρξε διὰ τὴν πολιτικὴν καὶ διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διπλωματίαν τῶν Σέρβων μέγα γεγονός, διότι, διὰ τῶν ἀγαθῶν σχέσεων τῆς Σερβίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξησφαλίζοντο αἱ προϋποθέσεις προστασίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς, τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς σχολικῆς ταυτότητος τῶν Σέρβων ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰς μητροπόλεις Πελαγωνείας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Σκοπίων, Πρεσβρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ.

Αὐτὰς τὰς προοπτικὰς ἔχων ὑπὸ δψιν του ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Σερβίας Jovan Ristić τὸ 1879 ἐδήλωνε πρὸς τὸν μέγαν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Κωνσταντινούπολεως Ἰωακεὶμ Γ' (1878-1884) ἐπὶ λέξει τὰ ἔντονα: «Mi ćemo i dalje očuvati dogmatske veze sa njom; ona će u nama i dalje nalaziti svagda verne i odane pravoslavne sinove gotove da podržavamo nju i njen ugled» (= 'Ημεῖς καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ διαφυλάξωμεν τὰς δογματικὰς σχέσεις μετ' αὐτῆς' αὕτη θὰ εὑρίσκῃ πάντα εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς καὶ ἀφωσιωμένους δρθιδόξους νίούς, ἐτοίμους νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν ἴδιαν καὶ τὸ κύρος αὐτῆς)¹.

Ἡ διακήρυξις αὕτη τοῦ J. Ristić, ἐπαναληφθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ Σέρβου βασιλέως Μιλάνου τὸν Μάρτιον τοῦ 1889 εἰς Φανάρι Κωνσταντινούπολεως, συνιστᾷ ἔκτοτε τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῶν ἀγαθῶν πνευματικῶν σχέσεων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων. Αἱ διπλωματικαὶ αὗται διαβεβαιώσεις εἶχον ἵδιαιτέραν βαρύτητα τὴν περίοδον ἐκείνην, τὸ τελευταῖον δηλαδὴ τέταρτον τοῦ 19ου αἰῶνος, διότι οἱ γείτονες Βούλγαροι εἶχον ἀποκοπῆ πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς σχισματικοὶ καὶ αἵρετικοί.

Οἱ Σέρβοι ἐπωφελοῦνται τῆς βουλγαρικῆς αὐτῆς ἀπομονώσεως ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινούπολεως ἀπροσχηματίστων καὶ ἔχθρικῶν ἐνεργειῶν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Ἐξ ἄλλου, ἐπρεπε διὰ καταλλήλου χρήσεως τῶν πατριαρχικῶν προνομίων νὰ προστατευθοῦν καὶ οἱ σερβικοὶ πληθυσμοὶ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν, οἱ ὅποιοι ὡς Ὀρθόδοξοι

1. Ἀθ. Ἀγγελόπουλος, 'Η συμβολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰς πνευματικὰς σχέσεις Ἑλλήνων καὶ Σέρβων κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος, Θεσσαλονίκη 1979, σ. 207, σημ. 23 (ἀνάτυπον τοῦ τόμου «Συνεργασία Ἑλλήνων καὶ Σέρβων», ἀριθμ. ἔκδ. IMXA 187).

ἐτέλουν ύπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου ἀλλ’ ἡπειλοῦντο νὰ ἐκβουλγαρισθοῦν μέσῳ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας¹.

Φυσικὸν ἀποτέλεσμα δλης αὐτῆς τῆς νέας καταστάσεως ὑπῆρξεν ἡ ὑποστήριξις ἀπὸ μέρους τοῦ Πατριαρχείου τῶν Σέρβων Ὁρθοδόξων τῆς πνευματικῆς ἐπικρατείας του, ὅπου διεβίων οὗτοι, κυρίως εἰς τὰς μνημονευθείσας πέντε μητροπολιτικὰς περιφερείας διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς, τῆς σχολειακῆς καὶ τῆς κοινοτικῆς ταυτότητός των.

Ἐκ παραλλήλου, τὸ Πατριαρχεῖον παρηκολούθει ἴδιαιτέρως τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων. Πολιτικὴ παγία τοῦ Πατριαρχείου ὑπῆρξεν ἡ ἀντικειμενικὴ διαιτησία καὶ ἐποπτεία εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ συνοικούντων Σέρβων καὶ Ἑλλήνων εἰς τὰς περιοχὰς αὐτάς. Ἔκεῖ οἱ μὲν Σέρβοι ἀποτελοῦν μίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνοργάνωτον πλειοψηφίαν, οἱ δὲ Ἑλληνες μικράς πλὴν διακεκριμένας, πλουσίας καὶ ὀργανωμένας κοινότητας εἰς τὰ κέντρα κυρίως τῶν μητροπολιτικῶν αὐτῶν περιφερεῖσιν.

3. Ὁ ἴδιαιτερος ρόλος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης ἔδρυθη ὡς πανορθόδοξον ἐκπαιδευτικὸν καὶ θεολογικὸν κέντρον εἰς περίοδον ἐντόνου πολεμικῆς ἐναντίον τῆς ὁρθοδόξου πίστεως. Καὶ ἐπειδὴ ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν στελεχῶν τῶν σλαβικῶν ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ μάλιστα ὅσων στενότερον συνεδέοντο διοικητικῶς μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπως ἡ Αὐτόνομος Σερβικὴ Ἐκκλησία, προσήρμοσε ἀπὸ τῶν πρώτων ἀκόμη ἐτῶν λειτουργίας της τὸ πρόγραμμά της ἀναλόγως διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς αὐτό, παραλλήλως πρὸς τὰ μαθήματα τῆς τουρκικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς, καὶ τοῦ μαθήματος τῆς σλαβωνικῆς γραμματικῆς καὶ διαλέκτου ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1846/1847.

Δι’ αὐτὸν τὸν λόγον ὁ πατριάρχης Ἀνθίμος ὁ Στ΄ δι’ ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Ρῶσον πρεσβευτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ 24 Ἀπριλίου 1847, τὸν Μ. Οὐστίνωφ, παρακαλεῖ τοῦτον διὰ τὴν ἐξεύρεσιν καὶ ἀποστολὴν εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης τῶν καταλλήλων βοηθημάτων πρὸς διδασκαλίαν τῆς σλαβωνικῆς γλώσσης. Περαιτέρω, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐκμαθήσεως τῆς γλώσσης τῶν ὁμοδόξων Σλάβων, ὁ διευθυντὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλ-

1. Βλ. λεπτομερείας τῶν διπλωματικῶν ἐπαφῶν μεταξὺ Σερβίας καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περὶ τῆς τύχης τῶν σερβικῶν αὐτῶν πληθυσμῶν εἰς A t h. A n g e l o p o u l o s, The Relations between the Ecumenical Patriarchate and the Church of Serbia during the Period 1885-1912, BS 13(1972) 119-127. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Ἡ συμβολὴ, ἔ.ἄ., σ. 207. Πρβλ. καὶ D j. S l i j e p ē c e v i ē, Istorija Srpske Pravoslavne Crkve, τ. β', Μόναχον 1966, σσ. 470-496.

κης, μητροπολίτης Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνος Τυπάλδος, χρηματοδοτεῖ τὸ 1850 τὴν ἐκτύπωσιν εἰς τὸ πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον τῆς γραμματικῆς τῆς σλαβωνικῆς τοῦ Ἰω. Δημητριάδου, ὡς καὶ τοῦ Σλαβοελληνικοῦ Λεξικοῦ μετὰ τῆς Σλαβικῆς Χρηστομαθείας τοῦ ἵερομονάχου Νεοφύτου Ριλιώτου, δὲ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1846/1847 ἀνέλαβεν ἥδη πρῶτος αὐτὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς σλαβωνικῆς εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης¹.

Οὕτω, δημιουργεῖται τὸ κατάλληλον ψυχολογικὸν περιβάλλον δχι μόνον ἐκμαθήσεως τῆς σλαβωνικῆς ὑφ' ὅλων τῶν σπουδαστῶν τῆς Σχολῆς ἀλλὰ καὶ ὑποδοχῆς Σλάβων ὁμοδόξων σπουδαστῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης. Καὶ ἡ ἀρχὴ ἐγένετο ἀπὸ τοὺς Σέρβους.

Ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ἀνθιμὸν τὸν Στ'. Οὗτος εἰς ἐπιστολήν του, ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου 1847, πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Σερβίας Miloš Obrenović, προτείνει τὴν ἀποστολὴν 2 ἔως 3 μαθητῶν ἐκ Σερβίας εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης, οἱ ὁποῖοι ὅμως τελικᾶς δὲν ἀπεστάλησαν διὰ λόγους οἰκονομικούς, καίτοι ἡ διατροφὴ καὶ διαμονὴ των προσεφέροντο δωρεάν².

Ο οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος δὲ Ζ' τὸν Αὔγουστον τοῦ 1856, συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐπανέρχεται ἐκ νέου εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν μητροπολίτην καὶ ἡγεμόνα Σερβίας. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν παρέχονται λεπτομερεῖς πληροφορίαι περὶ τοῦ ἔργου τῆς Σχολῆς, προτρέπονται οἱ παραλῆπται νὰ ἀποστείλουν δύο Σέρβους σπουδαστὰς καὶ διαβεβαιοῦν τούτους ὅτι ἡ πρωτοβουλία αὗτη τοῦ Πατριαρχείου εἶναι εἰλικρινῆς ὡς ἔκφρασις τῆς βαθείας ἐπιθυμίας τοῦ Πατριαρχείου νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας παρὰ τῷ σερβικῷ λαῷ «želeći prosvetu Srbskom Narodu». Οὕτω, ἀπεστάλησαν οἱ δύο πρῶτοι Σέρβοι σπουδασταί καὶ ἡκολούθησαν ἐν συνεχείᾳ πολλοὶ ἄλλοι³.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἀνθίμου Ζ' (1855-1897) καὶ ἐξῆς ἡ Σερβικὴ Ἡγεμονία καὶ Ἐκκλησία προσπαθοῦν καὶ προσφέρονται νὰ ἀξιοποιήσουν τὴν πρόσκλησιν αὐτὴν τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸ ἔπακρον, διότι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης ἔξυπηρτει πλέον τὴν ἔξωτερην πολιτικὴν τῆς Σερβίας. Διεξάγονται εἰδικαὶ διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς συγκεκριμένας ἀποφάσεις, δηλαδὴ πρῶτον τὴν ἀπο-

1. Βλ. Μ. Γεδεών, Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες, Ἀθῆναι 1936, σσ. 433, 435-436, καὶ Κ. Δελικάνη, Πατριαρχικῶν ἐγγράφων, τ. γ', Κωνσταντινούπολις 1905, σσ. 256, 613, 640.

2. Βλ. Δελικάνη, αὐτόθι, σ. 761.

3. Βλ. S. Vuković, Srpski pitomci na Halci u XIX i XX veku, GSPC 10(1954) 200,

στολὴν ἀπεριορίστου ἀριθμοῦ Σέρβων σπουδαστῶν εἰς τὴν Χάλκην, ἐχόντων ὅμως προπαιδείαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ προϋποθέσεις διὰ νὰ ἴερωθοῦν καὶ νὰ ἐκλεγοῦν μητροπολῖται τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰς μητροπόλεις Σκοπίων, Πρεσβένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ καὶ δεύτερον τὴν μόνιμον ἐτησίαν οἰκονομικὴν συμπαράστασιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης ἀπὸ μέρους τῆς Σερβικῆς Κυβερνήσεως ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἀρμονικῶν γενικωτέρων σχέσεων μεταξὺ Σερβίας καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου¹.

Παρηκολούθησαν ἡ ἀποπεράτωσαν τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης περὶ τοὺς 30 Σέρβοι², οἱ όποιοι ἐν συνεχείᾳ προήχθησαν εἴτε ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου εἴτε ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Ἔκκλησίας εἰς ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας ἡ καὶ ἀνεδέχθησαν ἄλλας ὑψηλὰς θέσεις. "Ολοι προσέφεραν μεγάλας πνευματικὰς καὶ ἐθνικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸ σερβικὸν ἔθνος τόσον ὑπὸ ὁθωμανικὸν ζυγὸν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν Σερβίαν. Μερικοὶ μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς ἡ καὶ ἄλλοι συνέχισαν ἀνωτέρας ἐρευνητικὰς σπουδὰς καὶ εἰς Ἀθήνας, τιμηθέντες μάλιστα καὶ μὲ τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, ὅπως π.χ. οἱ Βαρνάβας Δοζίć, ὁ γνωστὸς πατριάρχης τῶν Σέρβων, Αἰμιλιανὸς Piperković, ἐπίσκοπος Τιμοκίου, Βασίλειος Κώστιτς, ἐπίσκοπος Ζίτσης, Ἰουστίνος Popović, καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Βελιγραδίου³, διὰ νὰ μὴ ἀναφερθῷ εἰς τὴν σημερινὴν πλειάδα τῶν Σέρβων διδακτόρων τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν⁴. Ἐὰν ἔπειτε συμπερασματικῶς νὰ ἔξαρω τὸν ρόλον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ σχολικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σερβικοῦ ἔθνους κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος, θὰ ἡμποροῦσα νὰ ἐπαναλάβω ἐδῶ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τε-

1. Αὐτόθι, πρβλ. καὶ D. Stranjaković, Nekoliko podataka o srpskim pitomcima na Halki u XIX veku, GSPC 4(1955)76-80.

2. Βλ. Vuković, ᷂.α., σσ. 202-203.

3. Αὐτόθι, σ. 203-204. Πρβλ. ΕΑ 9(1889)217, 345· 14(1894)133· 21(1901)17. Ἰωαννίκιος Vasić, Γρηγόριος Χιλανδαρινός, Φιρμιλιανὸς Dražić, Διονύσιος Petrović, Νικηφόρος Perić, Σεβαστιανὸς Debeljković, Στέφανος Despotović, Νικόλαος Todorović, Dragiša Popović, Jovan Gavrilović, Nedeljko Piperković, Pejović, Najstorović, Βαρνάβας Δοζίć, Μακάριος Milanović, Ἀνδρέας Djordjević, Jovan Kovačević, Stevan Stevanović, Βασίλειος Kostić, Διονύσιος Milković. Ἐκ τούτων ὁ Φιρμιλιανὸς διετέλεσε πατριαρχικὸς ἐπίτροπος καὶ μητροπολίτης Σκοπίων, ὁ Νικηφόρος Perić μητροπολίτης Ρασκοπρεστένης, ὁ Βαρνάβας Δοζίć βοηθὸς ἐπίσκοπος Δεβρῶν-Βελισσοῦ μὲ ἔδραν τὴν Δίβραν, μητροπολίτης Σκοπίων καὶ πατριάρχης τῶν Σέρβων, ὁ Διονύσιος Petrović ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Σκοπίων καὶ μητροπολίτης Ρασκοπρεστένης, ὁ Jovan Gavrilović ἐπίσκοπος Πεκίου, ὁ Nedeljko-Aimilijanὸς Piperković ἐπίσκοπος Τιμοκίου, ὁ Βασίλειος Kostić ἐπίσκοπος Βανιαλούκας καὶ Ζίτσης, ὁ Διονύσιος Milković ἐπίσκοπος Ἀμερικῆς καὶ Καναδᾶ.

4. "Οπως π.χ. Stojan Gošević, Jovan Kovačević, Miodrag Petrović, Ἀθανάσιος Jeftić, Ἀμφιλόχιος Radović, Ἀρτέμιος Radosavljević, Eirēnaios Bulović.

λικήν κρίσιν τοῦ νῦν μητροπολίτου Σουμαδίας, τ. καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου, κ. Σάββα Vuković, εἰς μελέτην του μὲ τὸν τίτλον, «Srpski pitomci na Halci, u XIX i XX veku», ἔχουσαν ώς ἔξῆς: «Εἰς τὴν Θεολογικὴν αὐτὴν Σχολὴν κατηρτίσθησαν θεολογικῶς ἀρκετοὶ ἡμέτεροι ἀρχιερεῖς καὶ ἵερεῖς, οἵ δοποῖ λίαν ἐπωφελῶς ὑπηρέτησαν τὴν Ἑκκλησίαν καὶ τὸ Ἐθνος ἡμᾶν... Ἡ Σερβικὴ Ὁρθόδοξος Ἑκκλησία μετ' εὐγνωμοσύνης ἐνθυμεῖται ὅλας ἐκείνας τὰς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου προσενεχθείσας ὑπηρεσίας πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης»¹

4. Αἱ μητροπολιτικαὶ περιφέρειαι Πελαγωνεῖας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Σκοπίων, Πρεσπένης καὶ Δεβρῶν - Βελισσοῦ (βλ. χάρτας 1, 2).

Ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις ἡμποροῦμεν λεπτομερέστερον νὰ ἀναλύσωμεν τὰ συγκεκριμένα μέτρα, τὰ δοποῖα τὸ Πατριαρχεῖον ἐλάμβανε προκειμένου νὰ βοηθήσῃ τὴν Ἑκκλησιαστικὴν, τὴν σχολικὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν ταυτότητα τῶν Σέρβων πνευματικῶν ὑπηκόων του, εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐπαρχίας, καὶ συγχρόνως νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν καλυτέραν συμβίωσιν μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων εἰς μίαν κρίσιμον περίοδον ὁξέων ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν καὶ παντοίων πιέσεων ἔναντι τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων Ὁρθοδόξων ἀπὸ μέρους τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας.

Τὰ μέτρα ταῦτα ἦσαν: πρῶτον πολιτικὴ ἴσονομίας μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων ώς δόμοδόξων, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς διαδούλους τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας μετὰ τῶν δοποίων οὐδεμίᾳ ἐπετρέπετο κοινωνία, Ἑκκλησιαστικὴ καὶ σχολικὴ ἡ κοινοτικὴ δεύτερον τοποθέτησις ἀξιολόγων Φαναριωτῶν ἐπισκόπων Ἑλλήνων ἡ Σέρβων εἰς τὰς ἐν λόγῳ ἐπαρχίας μὲν ηὗξημένην διπλωματικότητα καὶ ἀνωτέραν μόρφωσιν, διὰ νὰ δύνανται μὲ τὴν δυναμικὴν χρῆσιν τῶν πατριαρχικῶν προνομίων νὰ ἰδρύουν σχολὰς καὶ Ἑκκλησίας πρὸς κοινοτικὴν συγκρότησιν τῶν σερβικῶν πληθυσμῶν καὶ τρίτον ἀντικειμενικὴ καὶ συμβιβαστικὴ διαιτησία εἰς τὰς κατὰ τόπους διαφορὰς σχολικάς ἡ κοινοτικάς καὶ Ἑκκλησιαστικάς, μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων, ὅπου ὑπῆρχον καὶ ἐλληνικαὶ κοινότητες, ἐν ὅψει τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας ἀποβλεπούσης εἰς τὸν σφετερισμὸν πρωτίστως ἀπὸ τὰς σερβικάς καὶ ἐλληνικάς κοινότητας σχολείων καὶ Ἑκκλησιῶν.

1. B. V u k o v i č, č. a., σ. 204. «U ovoj Bogosloviji dobilo je solidnu bogoslovsku spremu nekoliko naših arhijereja i sveštenika, koji veoma korisno poslužise... svojoj svetoj Crkv i svome narodu. Srpska Pravoslavna Crkva sa zahvalnošću se seća svih onih usluga, koje nam je učinila Vaseljenska Patrijaršija preko svoje bogoslovije na Halci».

α. 'Η ἀρχὴ τῆς ἴσοπολιτείας καὶ ἴσονομίας μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων ὡς ὄμοδόξων. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ως Μήτηρ Ἐκκλησία πάντοτε ἀλλ’ ἴδιαιτέρως τὰς δύο τελευταίας δεκαετίας πρὸ τῶν βαλκανικῶν πολέμων, κατέβαλλεν ἴδιαιτέρας προσπαθείας ὥστε ὅλοι οἱ ὄμόδοξοι λαοί του νὰ τυγχάνουν τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως ως πρὸς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν των.

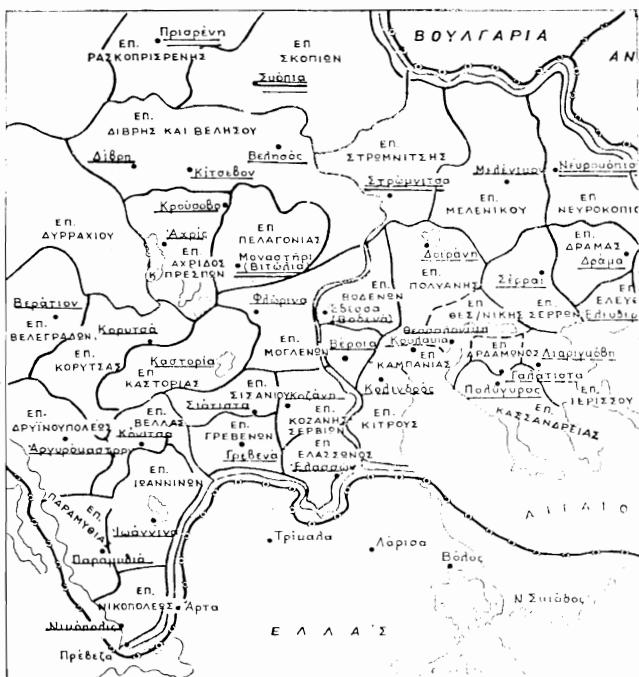
Χάρτης 1. Πολιτική διαίρεσης των βιλαετίων Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου-Κοσσυφοπεδίου, τῶν ἀρχῶν τοῦ 2009 αἰώνος (Άρχειον γραπτῶν ΙΜΧΑ)

⁷ Ήτο δι προπαγάνδα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας κυρίως, δι όποια ήμ-
φεσβήτει τὴν ἀρχὴν τῆς Ισοπολιτείας τῶν δρθοδόξων λαῶν ὑπὸ τὸ Οἰκου-
μενικὸν Πατριαρχεῖον, διότι η ίδια η Ἐξαρχία ήκολούθει ἀντιεκκλησια-
στικὴν βιαίαν ἐθνικὴν καὶ φυλετικὴν πολιτικὴν, χωρὶς μάλιστα προηγου-
μένως νὰ ἔχῃ ἀποκτήσει ἀνεξάρτητον πολιτικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν ἔδα-
φος.

Αναφερόμενοι εἰδικώτερον εἰς τὰς ἐνδιαφερούσας ἡμᾶς ἐπαρχίας, αἱ διαταγαὶ τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τοὺς μητροπολίτας Πελαγωνείας, Πρεσπῶν, Σκοπίων, Ρασκοπρεσπένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσού ἦσαν σαφεῖς καὶ αὐστηρόταται.

Μνημονεύω ένδεικτικῶς ἐν μόνον ἔγγραφον ἀπὸ 6 Φεβρουαρίου 1891, ἐπ' εὐκαιρίᾳ παραπόνων διακρίσεως «μεταξὺ τῶν διαφόρου φυλῆς Ὁρθοδόξων». «Τῷ Ρασκοπρεσέρνης Μελετίῳ, Τῷ Σκοπείων Παϊσίῳ, Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Μεθοδίῳ. Τῷ Πελαγωνείας Νεοφύτῳ. Τῷ Προεσπένη Αλεξάν-

δρω. 'Υπεβλήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ παράπονα ἐπὶ τῷ ὅτι τινὲς τῶν ἀγίων ἀρχιερέων, ὃν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑπάρχουσι καὶ Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι Σερβικῆς καταγωγῆς, οὐ μετὰ τῆς προσηκουύσης προθυμίας προνοοῦσι περὶ τῆς προστασίας τῶν πνευματικῶν αὐτῶν συμφερόντων, παρέχοντες ἀφορμάς υπονοίας περὶ τοῦ ὅτι ποιοῦνται διάκρισιν μεταξὺ τῶν διαφόρου φυλῆς ὁρθό-

Χάρτης 2. Έκκλησιαστική διαιρεσίς τῶν βιλαετίων Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίουν-Κοσσυνφορέδιον, τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰώνος ('Αρχείον χαρτῶν ΙΜΧΑ)

δόξων. Ἐπειδὴ τοίνυν πᾶσα τοιαύτη διάκρισις ἀντείκεται εἰς τὰς ἐκκλησια-
στικὰς παραδόσεις, προαγόμεθα, Συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐπιστῆσαι τὴν προσ-
οχὴν τῆς αὐτῆς ἱερότητος ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, προτρεπόμενοι
καὶ ἀξιοῦντες, ὅπως ἐπιμελῶς παρέχῃ τὴν πρόθυμον αὐτῆς ἀρχειρατικὴν
προστασίαν καὶ ἀρωγὴν πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐ-
τῆς δρθιδόξοις Χριστιανοῖς, περιβάλλοντα αὐτοὺς διὰ τῆς αὐτῆς ἀγρύπνου
μερίμνης καὶ φιλοστόργου ἀγάπης¹.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπεύθυνος καὶ ἐπίσημος καὶ κανονικὴ θέσις τοῦ Οἰκουμε-

1. Βλ. ὑπ' ἀριθμ. 2 ἔγγραφον τοῦ παρόντος.

νικοῦ Πατριαρχείου, παντοῦ, πάντοτε καὶ πρὸς πάντας τοὺς ὄρθοδόξους λαούς, ιδίως εἰς τὴν σκοτεινὴν περίοδον τοῦ δθωμανικοῦ ζυγοῦ καὶ κυρίως κατὰ τὴν ὑπὸ δψιν περίοδον τῶν ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν μεταξὺ τῶν ὁμοδόξων λαῶν τῆς Βαλκανικῆς.

Εἰς ώρισμένας περιπτώσεις ἐγίνετο ἐπιτοπίως καταστρατήγησις τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ὅπως κατὰ τὴν ὑπὸ δψιν περίοδον λόγῳ τῶν γνωστῶν ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν, ἀλλ’ ὅμως ἡ ἀνωτέρω κανονικὴ ἀρχὴ ὅχι μόνον δὲν ἥλλαξεν ἀλλ’ ἀντιθέτως συνετέλει εἰς τὸν κατευνασμὸν τῶν φυλετικῶν παθῶν μέχρις δριστικῆς καὶ πάλιν ἐπικρατήσεώς της.

Εἰδικῶτερον ὅμως, πρὸς ἀποτελεσματικῶτέραν προστασίαν τῶν Σέρβων Πατριαρχικῶν τῶν ἐν λόγῳ περιοχῶν τῆς Νοτίου Παλαιᾶς Σερβίας, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον συνίστα εἰς τὸν Φαναριώτας μητροπολίτας συνεργασίαν μετὰ τῶν σερβικῶν προξενικῶν ἀρχῶν εἰς τὰ Σκόπια καὶ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἐγκύλιος τοῦ Πατριαρχείου πρὸς αὐτούς, ἔχουσα ἐπὶ λέξει ως ἔξῆς:

«Τῷ Θεσσαλονίκης Γρηγορίῳ καὶ τῷ Σκοπείων Παϊσίῳ. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέος τῆς Σερβίας κατόπιν συμβάσεως μετὰ τῆς σεβαστῆς Α. Κυβερνήσεως προέβη εἰς τὸν διορισμὸν Προξένου ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς ιερότητος χάριν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων τῶν ὑπηκόων Σέρβων. Τὸν ἀπεσταλμένον τοῦτον φίλης τῇ σεβ. ἡμῶν Α. Κυβερνήσει καὶ ἡμῖν ὁμοδόξου δυνάμεως συνιστῶμεν τῇ αὐτῇ ιερότητι διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἀναγομένην εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ιερᾶς αὐτῆς Μητροπόλεως, δυναμένην δὲ τυχόν, ἵνα ἔχῃ πώς σχέσιν καὶ πρὸς τὸ εἰρημένον Προξενεῖον... 1887 Ἀπριλίου 24»¹.

Ἡ λεπτοτάτη βεβαίως ἀποστολὴ αὕτη τῶν ἐν λόγῳ Μητροπολιτῶν συνεργασίας μετὰ τῶν Προξενείων τῆς Σερβίας εἰς Σκόπια καὶ Θεσσαλονίκην εἶχε δυσμενῆ ἐνίστε συνέπειαν νὰ κατηγορθοῦν τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀπὸ ἐπιτοπίους ἑλληνικοὺς παράγοντας ἐπὶ ἐθνικῇ μειοδοσίᾳ, ὅπως συνέβη π.χ. μὲ τοὺς Ἐλληνας μητροπολίτας Δεβρᾶν-Βελισσού Πολύκαρπον (1900-1907) καὶ τὸν διάδοχον αὐτοῦ Παρθένιον (1907-1913)². Τοῦ πρώτου, μάλιστα, σώζονται καὶ ἐμπεριστατωμέναι ἐμπιστευτικαὶ ἐτήσιαι ἐκθέσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σερβικῶν κοινοτήτων καὶ συμφερόντων εἰς τὴν ἐπαρχίαν του πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν τῆς Σερβίας Nikola Pašić, τῶν ἐτῶν 1902 καὶ ἔξῆς. Διὰ τῶν γραμμῶν τῶν ἐκθέσεων αὐτῶν ἀποδεικνύεται ἡ συστηματικὴ προσπάθεια τῶν ἐπιτοπίων δργάνων τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινου-

1. Βλ. τὸ ὑπὸ ἀριθμ. 1 ἔγγραφον τοῦ παρόντος.

2. Βλ. τὰ ὑπὸ ἀριθμ. 36 καὶ 43 ἔγγραφα τοῦ παρόντος. Πρβλ. καὶ Δ. Φιλίππιδος, Τὸ Φιρμιλιάνειον Ζήτημα, Ἀθῆναι 1903, σσ. 59-61.

πόλεως, ἐν γνώσει καὶ συγκατανεύσει βεβαίως τούτου, πρὸς ἑθνικήν, σχολικήν καὶ ἐκκλησιαστικὴν συγκρότησιν τῶν Σέρβων καὶ προστασίαν αὐτῶν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας¹.

β. *'Ενδεικτικὴ περίπτωσις.* "Ελληνες καὶ Σέρβοι Φαναριῶται μητροπολῖται Σκοπίων. Θά ἀναφερθῶ ἐνδεικτικῶς εἰς τὴν μητρόπολιν Σκοπίων, τὴν πλέον νευραλγικὴν περιοχὴν ἑθνικῶν ἀνταγωνισμῶν τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος.

Κατὰ τὸ β' ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ μέχρι τῶν βαλκανικῶν πολέμων ἐποίμαναν τὴν μητρόπολιν αὐτὴν οἱ κάτωθι "Ελληνες καὶ Σέρβοι Φαναριῶται: 1) Ἰωακεὶμ (1844-1868), 2) Παΐσιος (1868-1891), 3) Μεθόδιος (1891-1896), 4) Ἀμβρόσιος (1896-1897), 5) Φιρμιλιανὸς (1897-1802 ὡς ἀρχιμανδρίτης τοποτηρητής καὶ 1902-1903 ὡς μητροπολίτης), 6) Σεβαστιανὸς (1904-1905), 7) Βικέντιος (1905-1915)².

Ἐκ τούτων, οἱ τέσσαρες πρῶτοι ὑπῆρξαν "Ελληνες Φαναριῶται, οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς Σέρβοι Φαναριῶται. Οἱ ἀρχιερεῖς οὗτοι, ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τὸν "Ελληνα Ἀμβρόσιον καὶ τὸν Σέρβον Σεβαστιανόν, οἱ ὅποιοι δλίγον χρόνον ἐποίμαναν τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ὑπῆρξαν λίαν δραστήριοι, προστάται καὶ μεγάλοι εὑεργέται τῆς σερβικῆς παιδείας καὶ ἐκκλησίας εἰς τὴν μητρόπολιν Σκοπίων. Ἡ πατριαρχικὴ ἀλληλογραφία τῶν ἐτῶν 1870-1913³, τὴν ὅποιαν ἔχομεν ὑπὸ δψιν μας, κατόπιν εἰδικῆς ἐρεύνης εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς Φανάρι Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐκτιμήσεις καὶ τὰ συμπεράσματα ἐξ ἐπιτοπίου ἐρεύνης τοῦ διαπρεποῦς Σέρβου ἴστορικοῦ ἐπὶ θεμάτων τῆς Νοτίου Παλαιᾶς Σερβίας, τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 19 αἰῶνος, Jovan Hatzivasiljević, ἐπιβεβαιοῦν τὴν ἀνωτέρῳ ἐκτίμησίν μας.

Περὶ τοῦ Ἰωακεὶμ (1844-1868) λέγει τὰ ἔξῆς ἐπὶ λέξει ὁ Hatzivasiljević: «Κατήγετο ἐκ τῆς νήσου Ἀντιγόνης, "Ελλην. Ἡ γενικὴ περὶ αὐτοῦ ἐντύπωσις εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἥτο δτι ἐπρόκειτο περὶ πολὺ διανοούμενου ἵεράρχου, πολὺ καλοῦ ποιμενάρχου καὶ δημοφιλοῦ... σώζονται γραπταὶ μαρτυρίαι ἐκ τῶν ὅποιων πληροφορούμεθα δτι ἐπρομηθεύετο ἐκ Βελιγραδίου ἐγχειρίδια διὰ νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸ σύγχρονον σερβικὸν σχολεῖον εἰς ὅλην τὴν ἐπαρχίαν. Οὗτος ἀπέστειλεν εἰς τὴν Σερβίαν διὰ σπουδὰς ἀρκετοὺς νέ-

1. Βλ. ἀντιπροσωπευτικῶς τὴν ἑτησίαν ἔκθεσιν τοῦ 1904 δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ L. Lape, Eden izveštaj od 1904 god. za kulturno-prosvetnите i političkite priliki vo Debarsko-Veleškata Eparhija, GINI 3(1974)187-223.

2. Βλ. J. Hatzivasiljević, Skoplje i njegova okolina, Beograd 1930, σσ. 481-497. Πρβλ. A. Αλεξόδη, Χρονολογικὸς κατάλογος τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίαν, «Νεολόγος» 25(1891)6698, σ. 3.

3. Βλ. τὰ εἰς τὸ β' μέρος δημοσιευμένα 45 ἀντιπροσωπευτικὰ ἔγγραφα-πειστήρια.

ους. Ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας του ἀνηγέρθησαν ἀρκετοὶ ναοὶ καὶ ἀνεκαινίσθησαν ἀρκετὰ παλαιὰ μοναστήρια. Εἶναι πασίγνωστον εἰς τὰ Σκόπια καὶ δπουδήποτε τῆς ἐπαρχίας του ὅτι δὲ μητροπολίτης Ἰωακεῖμ ὑπῆρξεν ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, ἡ δὲ κηδεία του ἐγένετο δημοσίᾳ δαπάνῃ δι’ εἰσφορῶν, διότι μετὰ τὸν θάνατόν του δὲν εὑρέθησαν παρ’ αὐτῷ οὔτε τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας του. Αὐτὰ τὰ αἰσθήματα συμπαθείας καὶ σεβασμοῦ συνέβαλαν ὥστε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ πανίσχυρος βουλγαρικὴ προπαγάνδα νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ σημειώσῃ ἐπιτυχίαν τινά»¹ (βλ. εἰκ. 1).

Eἰκ. 1. Ἰωακεῖμ, μητροπολίτης Σκοπίων (1844-1868)

Eἰκ. 2. Παΐσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891)

Ο ἴδιος περὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἰωακείμ, τοῦ Παΐσιου, ως ἐπισκόπου Περιστερᾶς εἰς Βράνιαν (1852-1865) καὶ μετὰ ως μητροπολίτου Σκοπίων, μᾶς πληροφορεῖ, ώσαύτως, τὰ ἔξῆς ἐπὶ λέξει: «Ο Παΐσιος εἰς τὴν Βράνιαν μόνον διὰ τὸ σερβικὸν καὶ τὸ ἴδικόν του ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐλάμβανε

1. Вл. Hatzivasiljević, аутóthi, σσ. 489-490. «On je rodom bio sa ostrva Antigone, Grk. O njemu je, u svoj Eparhiji, nepodeljeno pamćenje kao o vrlo učenom jerarhu, vrlo dobrom pastiru i narodnom prijatelju... Ima pisanih podataka iz kojih se vidi da je iz Beograda nabavljao udžbenike i podržavao modernu srpsku školu u celoj eparhiji. On je u Srbiju uputio na školovanje i nekoliko mladića. Za njegova vremena podignuto je dosta crkava u eparhiji, i obnovilo se dosta starih manastira. U Skoplju, i svuda u eparhiji, zna se da je mitropolit Joakim bio nekoristoljubiv i filantrop, kad je umro nije se kod njega naslo uštede ni koliko je trebalo za njegovu sahranu nego su kupljeni prilozi da sesahrani. Te simpatije i respekt doprinele su da ni jaka Bulgarska propaganda u Skoplju, na njegova života, nije mogla zabeležiti nijedan uspeh».

πρόνοιαν. 'Επροστάτευεν ούτος μετὰ πάθους τὰς σερβικάς οἰκογενείας, εἰς τὰς δύοις ἐφυλάσσοντο τὰ σερβικὰ σχολικὰ βιβλία, ώς καὶ τὰς οἰκογενείας τῶν Σέρβων διδασκάλων...' Έκεῖνοι (δηλ. οἱ Βούλγαροι πράκτορες) τὸν ἐμίσουν, διότι ὑπέθαλπε τὸ σερβικὸν σχολεῖον καὶ διότι καθ' δλοκληρίαν, ώς πρὸς τὴν ἔθνικήν σερβικήν ἄποψιν, ἐταυτίζετο μὲ τοὺς Σέρβους τῆς Βράνιας... 'Ο Παΐσιος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Βράνιας ἡγόρασεν ἀπὸ τὴν θυγατέρα τοῦ Χουσεΐν πασᾶ τῆς Βράνιας τὸ μεγαλοπρεπὲς κονάκι της, τὸ χαρεμλίκι, ώς γνωστόν, καὶ τὸ ἐδώρισεν εἰς τὴν κοινότητα Βράνιας διὰ χρῆσιν σχολείου. Εἰς τὸ κτήριον αὐτό, τότε ὥραιότερον καὶ μεγαλύτερον τῆς Βράνιας, ἐφιλοξενοῦντο τὸ ἡμιγυμνάσιον καὶ μερικαὶ τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου Βράνιας. 'Απὸ εὐγνωμοσύνην πρὸς αὐτὸν τὸν μέγαν δωρεοδότην, εἰς κάθε τάξιν ἦτο ἀνηρτημένη ὥραία φωτογραφία μεγάλων διαστάσεων τοῦ μητροπολίτου Παΐσιου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς 'Τῷ μεγάλῳ εὐεργέτῃ τῆς Σερβικῆς παιδείας'»¹ (εἰκ. 2).

'Αλλὰ καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Παΐσιου Μεθόδιος, Φιρμιλιανὸς καὶ Βικέντιος οὐδόλως ὑστέρησαν τῶν προμνημονευθέντων εἰς τὴν μέριμναν δραγνώσεως καὶ λειτουργίας καὶ ίδρυσεως περισσοτέρων σερβικῶν σχολείων καὶ νέων ἐκκλησιῶν, ἐπωφελούμενοι καὶ κάμνοντες δυναμικήν χρῆσιν τῶν σχετικῶν προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

'Η συμβίωσις μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων, ὅπου ὑπῆρχον καὶ ἑλληνικαὶ κοινότητες εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σκοπίων, δηλαδὴ εἰς Σκόπια, Βράνιαν, Κότσανην καὶ Κουμάνοβον, ὑπῆρξε γενικῶς ἀρμονική. Εἰς τὰς διενέξεις μεταξὺ Σέρβων Πατριαρχικῶν καὶ Βουλγάρων Ἐξαρχικῶν αἱ ἀνωτέρω ἑλληνικαὶ κοινότητες μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν μητροπολίτην Σκοπίων ἐτάσσοντο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Σέρβων τοὺς δόποίους ὑπεστήριζον ὑλικῶς καὶ διοικητικῶς. Εἰς τὴν Βράνιαν, π.χ., μᾶς πληροφορεῖ ὁ Hatzivasiljević, οἱ Ἑλληνες καὶ ὁ ἐπίσκοπος Βράνιας καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ μητροπολίτης Σκοπίων Παΐσιος εἶχον ταυτισθῆ μὲ τοὺς Σέρβους εἰς τὸν ἀγῶνα των ἐναντίον τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἡ ὁποία ἀπέβλεπεν εἰς τὸν ἐκβούλγαρισμὸν τῶν Σέρβων. Λέγει ἐπὶ λέξει οὗτος: «Καθ' ὃν τρόπον ὁ μητροπολίτης Παΐσιος

1. Βλ. Hatzivasiljević, Skopski Mitropolit Pajšije 1868-1891, Karlovci 1935, σσ. 13, 16, 23, 25. «Pajšije ni za kakvu drugu školu u Vranju nije htio znati do za srpsku, kao i za rođenu grčku... Energično je štitio srpske kuće u kojima su bile čuvane srpske školske knjige i domove srpskih učitelja... Oni (bugarski agenti) su ga mrzeli što je štitio srpsku školu, štose u svemu u srpskom nacionalnom pogledu, izjednacio s Vranjancima... Pajšije je, posle oslobođenja Vranja, od kćeri vranjskog Husejin paše kupio veliku kuću-haramlik-i poklonio Vranjskoj opštini za školu. U ovoj zgradi, onda najlepšoj i najvećoj u Vranju, dugo godina je bila smeštena Vrangska polugimnazija i neki razredi osnovne škole. Iz zahvalnosti prema ovom velikom darodavcu, u svakom razredu gimnazije bila je istaknuta fotografija velikog formata mitropolita Pajšija s natpisom 'velikog dobrotvora Srpske prosvete'».

εἰς τὴν Βράνιαν, οὕτω πως καὶ ὄλοι οἱ Ἑλληνες, ἐμποροι ἢ ἀπόδημοι ἐπαγγελματίαι, ὑποβοήθουν τὴν σερβικὴν ὑπόθεσιν ὡς ἴδικήν των, τὸ σερβικὸν σχολεῖον ὡς τὸ ἴδικόν των ἔθνικὸν σχολεῖον¹. Εἰς τὸ Κουμάνοβον ὑπῆρξεν, ώσαύτως, μεγάλη διαμάχη μεταξὺ Σέρβων Πατριαρχικῶν καὶ Βουλγάρων Ἐξαρχικῶν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν. Οἱ Ἑλληνες Κουμανόβου, ἐμπορευόμενοι καὶ ἐπαγγελματίαι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔχοντες τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν εἰς τὴν ἀγορὰν Κουμανόβου ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιρροήν των, ἥγωνίζοντο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Σέρβων ὡς ὅμοδοξοι².

Εἰς τὰ Σκόπια αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν Ἑλληνοβλάχων καὶ τῶν Σέρβων Πατριαρχικῶν ἐδυσκολεύθησαν κατὰ καιροὺς λόγῳ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, τελικῶς ὅμως ἐπεκράτει μεταξὺ των συμβιβασμὸς ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καὶ κοινοτικὰ ζητήματά των, διαμεσολαβήσει πάντοτε τοῦ Πατριαρχείου³.

Περὶ τὰ τέλη ὅμως τοῦ 19ου αἰώνος, ὅτε ἔχομεν μεγάλην ὁξυνσιν τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας εἰς βάρος τοῦ σερβικοῦ στοιχείου, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀποδέχεται τὴν λύσιν ἀναδιοργανώσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἑλληνοβλάχων καὶ Σέρβων Πατριαρχικῶν καὶ δημιουργοῦνται δύο ἀνεξάρτητοι κοινότητες ὑπὸ τὴν πνευματικὴν πάλιν ἐποπτείαν τοῦ Πατριαρχείου. Κατόπιν εἰδικῆς συμφωνίας ἐγκριθείσης ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου, οἱ Ἑλληνόβλαχοι παρεχώρησαν τὸν ναὸν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ εἰς τοὺς Σέρβους Πατριαρχικοὺς καὶ οἱ τελευταῖοι ἐβοήθησαν τοὺς πρώτους διὰ ποσοῦ 40.000 διναρίων νὰ κτίσουν τὸν νέον ναὸν τῆς ἑλληνοβλαχικῆς κοινότητος τοῦ ἀγίου Μηνᾶ. Ἐπὶ πλέον τὸ Πατριαρχεῖον διὰ σειρᾶς μέτρων κατοχυρώνει τὸ αὐτοδιοίκητον καὶ αὐτόνομον κοινοτικὸν καθεστώς τῶν Ἑλληνοβλάχων Σκοπίων καὶ ἔξασφαλίζει νέους ὄρους πνευματικῆς συμβιώσεως μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων Πατριαρχικῶν ὑπὸ Σέρβων Φαναριώτην πατριαρχικὸν ἐπίτροπον καὶ μητροπολίτην, τὸν Φιρμιλιανόν⁴.

γ. Ἡ ἴδια κατάστασις συμβιώσεως καὶ συμβιβασμοῦ καὶ διαιτησίας ἐπεκράτει καὶ εἰς τὰς ἄλλας μητροπολιτικὰς περιφερείας τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ Παλαιᾶς Σερβίας, ὅπου ὑπῆρχον μικραὶ σερβικαὶ κοινότητες

1. Αὐτόθι, σ. 23. «Kao mitropolit Pajsije, u Vranju su i svi Grci, trgovci i naseljenici zanatlije pomagali srpsku stvar kao svoju, srpsku školu kao svoju rodjenu».

2. Βλ. τὰ ὑπὸ ἀριθμ. 13 καὶ 20 ἔγγραφα τοῦ παρόντος. Πρβλ. καὶ *Hatzivasi jević Južna Stara Srbija*, I, Beograd 1909, σσ. 502-522, καὶ τοῦ αὐτοῦ, Skoplje, ἔ.α., σσ., 541-562.

3. Βλ. τὰ ὑπὸ ἀριθμ. 3, 4, 7, 8, 11, 12, 15 ἔγγραφα τοῦ παρόντος.

4. Βλ. τὰ ὑπὸ ἀριθμ. 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 37, 41 ἔγγραφα τοῦ παρόντος.

μεταξύ τοῦ πολυπληθεστέρου ἐλληνικοῦ στοιχείου εἰς τὰς ἐπαρχίας Πελαγωνείας καὶ Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν ἡ καὶ μικραὶ ἐλληνικαὶ κοινότητες μεταξύ τοῦ ὑπερτεροῦντος σερβικοῦ στοιχείου εἰς τὰς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ καὶ Πρεσρένης (Βελισσά, Κίρτσοβον, Πρεσρένη)¹.

Β'. ΤΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ-ΠΕΙΣΤΗΡΙΑ

!

ΑΟΠ, ΠΑ, κάδ. 1887, σ. 79, ἀρ. 1501.

Τῷ Θεσσαλονίκης Γρηγορίῳ² καὶ τῷ Σκοπείων Παΐσιῳ³

'Η Κυβέρνησις τοῦ Βασιλείου τῆς Σερβίας κατόπιν συμβάσεως μετὰ τῆς σεβαστῆς A. Κυβερνήσεως προέβη εἰς τὸν διοικισμὸν Προξένου ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς Ἱερότητος χάριν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων τῶν ὑπηκόων Σέρβων⁴. Τὸν ἀπεσταλμένον τοῦτον φίλης τῇ σεβ. ἡμῶν A. Κυβερνήσει καὶ ἡμῖν ὁμοδόξου δυνάμεως συνιστῶμεν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἀναγομένην εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ιερᾶς αὐτῆς Μητροπόλεως, δυναμένην δὲ τυχὸν ἵνα ἔχῃ πώς σχέσιν καὶ πρός τὸ εἰρημένον Προξενεῖον, ἡ δὲ τοῦ...

(,απα'. Ἀποιλίον κδ'.)

2

ΑΟΠ, ΠΑ, κάδ. 1891, σσ. 34-35, ἀρ. 604.

Τῷ Ρασκοπρεσέρνης Μελετίῳ⁵

Τῷ Σκοπείων Παΐσιῳ⁶

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Μεθοδίῳ⁷

1. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 5, 6, 9, 10, 14, 16, 17, 21, 34, 35, 36, 38, 42, 44, 45 ἔγγραφα τοῦ παρόντος. Πρβλ. καὶ N. M a r e n i n, Istorijat na novootkritoto srbsko učilišče v Veles, Sofija 1900. Srećko v i č, Vladike Fanarioti Raško-Prizrenske Eparhije od 1818-1854, Beograd 1881. L. L a p e, Eden izveštaj od 1904 god, ᷂.᷃., GINI 3(1974)185-223. Ἀθ. Ἀγγελοπούλου, Ἡ ἐποπτεία τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἐπὶ τῆς ἐλληνοορθοδόξου κοινότητος Βελεσσῶν 1876-1914, «Μακεδονικά» 17(1977)139-180. Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ ἐπισκοπικὸν ζήτημα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, «Μακεδονικά» 10(1970)272-284.

2. Γρηγόριος, μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (1884-1889).

3. Παΐσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).

4. Τὸ 1887 ἦνοιξαν τέσσερα σερβικά προξενεῖα, εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο (Θεσσαλονίκη, Μοναστήριον) καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Σερβίαν ἄλλα δύο (Σκόπια, Πρίστινα).

5. Μελέτιος (1854-1895).

6. Παΐσιος μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).

7. Ὁ ἀπὸ Δαφνουσίας Μεθόδιος Παπᾶ Ἐμμανουὴλ (1887-1892).

*Tῷ Ηελαγονείᾳ Νεοφύτῳ¹
Τῷ Πρεσπῶν Ἀλεξάνδρῳ²*

Ὑπεβλήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ παράπονα ἐπὶ τῷ ὅτι τινὲς τῶν ἀγίων ἀρχιερέων, ὃν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑπάρχουσι καὶ Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι Σερβικῆς καταγωγῆς, οὐ μετὰ τῆς προσηκούσης προθυμίας προνοοῦσι περὶ τῆς προστασίας τῶν πνευματικῶν αὐτῶν συμφερόντων, παρέχοντες ἀφορμὰς ὑπονοίας περὶ τοῦ ὅτι ποιοῦνται διάκρισιν μεταξὺ τῶν διαφόρων φυλῆς Ὁρθοδόξων. Ἐπειδὴ τοίνυν πᾶσα τοιαύτη διάκρισις ἀντίκειται πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, προαγόμεθα, Συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐπιστῆσαι τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς ἱερότητος ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, προτρέπομενοι καὶ ἀξιοῦντες δπως ἐπιμελῶς παρέχῃ τὴν πρόθυμον αὐτῆς ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ἀρωγὴν πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτῆς ὁρθοδόξοις Χριστιανοῖς, περιβάλλοντα αὐτοὺς διὰ τῆς αὐτῆς ἀγρύπνου μερίμνης καὶ φιλοστόργον ἀγάπης.

(αωψά'. Φεβρ. 5'.)

3

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1891, σ. 69, ἀρ. 762.

Tῷ Σκοπείων Παϊσίῳ³.

Λιεβιβάσθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναφορὰὶ Χριστιανῶν τινῶν κατοίκων τῆς πόλεως Σκοπείων, ἐν αἷς ἐκτίθεται ὅτι, σχολεῖόν τι συστηθὲν ἐσχάτως διὰ τοὺς παῖδας τῶν Ὁρθοδόξων Σλαύων⁴, ἐγκαυμασθὲν ἐπισήμως τῇ ἀδείᾳ τῆς Α. Κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ παρονσίᾳ τῆς αὐτῆς Ἱερότητος, ἐκλείσθη μετ' ὀλίγας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ ἡμέρας, κατὰ διαταγὴν τοῦ Νομάρχου, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τούτου κίνδυνος ὑπάρχει μὴ οἱ γονεῖς τῶν παίδων, ἐλλείψει ἰδίου σχολείου ἀποστείλωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ τῶν σχισματικῶν. Συνάμα δὲ ἀπεστάλησαν ἡμῖν ἀντίτυπα τῶν διὰ τὸ σχολεῖον τοῦτο προωρισμένων διδακτικῶν βιβλίων, ἄτινα φέρονται τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Α. Ὑπονογείον τῆς Παιδείας. Ἐντελλόμεθα τοίνυν τῇ αὐτῆς ἱερότητι, Συνοδικῇ ἀποφάσει, ἵνα λεπτομερῶς πληροφορήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. (αωψά'. Φεβροναρίου ιε').

4

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1891, σ. 133, ἀρ. 1248.

Tῷ Σκοπείων Παϊσίῳ⁵.

Λιεξήλθομεν Συνοδικῆς ὅσα ἡ αὐτῆς ἱερότητος ἀπαντητικῶς ἐκτίθησιν ἐν

1. Νεόφυτος, μητροπολίτης Πελαγωνείας (1887-1891).
2. Ἀλέξανδρος, μητροπολίτης Πρεσπῶν (1880-1892).
3. Παΐσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).
4. Ἔννοῦνται οἱ Σέρβοι Πατριαρχικοί.
5. Παΐσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).

τῷ ἀπὸ ε'. παρελθόντος μηνὸς Μαρτίου ἀδελφικῷ αὐτῆς γράμματι περὶ τῆς γενομένης ἐπισήμου ἐνάρξεως καὶ μετ' διάγας ἡμέρας διαταγῇ τῆς ἀστυνομίας παύσεως τοῦ ἐν Σκοπείοις συστηθέντος Σχολείον τὸν Ὁρθοδόξων Σλαύων. Λιασκεγάμενοι δὲ περὶ τούτου μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱερᾶς Συνόδου ἀνακοινώμεθα αὐτῇ ὅτι, ἐπειδὴ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ προειρημένον Σχολεῖον, οὐκ ἔγένοντο αἱ νεομισμέναι διαταπώσεις δέοντα ἵνα διὰ τῆς νομίμου ὅδου ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα, ἥτοι ἡ μὲν κοινότης ὁφείλει δὲ ἐγγράφου αὐτῆς αἰτήσεως ἀνενεχθῆναι τῇ αὐτῇ ἰερότητι ἐξαιτουμένη τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἀπαιτούμενον Y. A. φιλμανίον διὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐν λόγῳ Σχολείον, ἥ δὲ αὐτῆς ἰερότης δέοντα διαβιβάσῃ τὴν αἴτησιν τῶν κατοίκων τῇ Ἑκκλησίᾳ, ἥτις ἐτοίμως ἔχει ἐνεργῆσαι τὸ δέον πρὸς ἔκδοσιν τοῦ νεομισμένον A. Φιλμανίον.

(,αωψα'. Ἀπριλίου δ'.)

5

ΑΟΠ, ΠΑ, κάδ. 1891, σ. 217, ἄρ. 290.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ¹.

Ἀποκρινόμενοι εἰς τὸ ἀπὸ 9ης Μαΐου γράμμα αὐτῆς δὲ οὗ ἐκτίθησιν ὅτι αἱ ἐπιτόπιοι αὐτῆς ἀρχαὶ ἐπεμβαίνοντιν εἰς τὰ Σχολειακὰ πράγματα διὰ τῆς ἐπιθεωρήσεως καὶ ἐπικυρώσεως τῶν διπλωμάτων τῶν διδασκάλων παρατηροῦμεν αὐτῇ ὅτι ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἔχοντα ἀνά χειρας τὴν ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου Βεζυρικήν ἐγκύκλιον² ὁφείλει πουῆσαι τῇ ἀρμοδίᾳ ἀρχῇ τὰς προσηκούσας παραστάσεις. Καθόσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἐρώτησιν αὐτῆς περὶ τῶν διδασκάλων, οἵτινες τὰς σπουδὰς αἰτῶν ἐποιήσαντο ἐν Σερβικαῖς σχολαῖς ἡ αὐτῆς Ἱερότης δύναται ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ἐλευθέρων τὴν διδασκαλίαν καὶ ἐπικυρώσην τὰ διπλώματα αὐτῶν ἀλλὰ ταντοχόρων ὁφείλει προσπαθεῖν διὰ καταλλήλων προτροπῶν καὶ ἐνέργειῶν ἵνα πρὸς τῇ Σλαβωνικῇ γλώσσῃ καλλιεργῆται καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Ἐλληνικῆς. Περὶ δὲ τῆς ἐν τῷ Βερατίῳ αὐτῆς μηνημονευομένου τίτλου Βελισσοῦ ἐγράψαμεν ἥδη αὐτῇ τὰ δέοντα διὰ τῆς ἀπὸ η'. Μαΐου καὶ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 2043 Πατριαρχικῆς Ἐπιστολῆς.

(,αωψα' Ἰουνίου ιγ').)

6

ΑΟΠ, ΠΑ, κάδ. 1892, σσ. 107-108, ἄρ. 1652.

Τῷ Λεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ³.

1. Ὁ ἀπὸ Σινάδων καὶ Δεβρῶν Ἀνθίμος Πελτέκης (1891-1900).

2. Ἡ ύψηλὴ βεζυρικὴ ἐγκύκλιος τῆς 22 Ἰανουαρίου 1891 ρυθμίζουσα τὸ προνομιακόν καθεστώς τῶν ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον σχολείων καθ' ἄπασαν τὴν διθωμανικήν ἐπικράτειαν.

3. Ἀνθίμος Πελτέκης (1891-1900).

Ο ἐν Βελισσῷ Ἀρχιερ. αὐτῆς ἐπίτροπος Οἰκονόμος Π. Δημήτριος¹ πληροφορεῖ τὴν Ἐκκλησίαν ὅτι ὁ Καῦμακάμης τοῦ Καζᾶ Κιοπρουλῆ² ἀπαιτεῖ ὅπως οἱ εἰς τὸν κόλπον τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπιστρέψοντες σχισματικοὶ ποιῶσι καὶ αὐτοπροσόπως ἐνώπιον τοῦ Λιον. Συμβονίλον τὴν ὁμολογίαν ταύτην καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι χωρίων τινῶν τοῦ εἰρημένου Καζᾶ ἐδήλωσαν ὅτι προτίθενται ἐπανελθεῖν ἐπίσης εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐὰν ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀνωτέρῳ διατιπώσεως καὶ ἀν ἐπιτραπῇ ἡ ἐν τοῖς Σχολείοις αὐτῶν διδασκαλίᾳ τῆς προγονικῆς αὐτῶν γλώσσης ἥτοι τῆς Σερβικῆς. Ταῦτα ἀνακουούμενοι τῇ αὐτῇ Ἱερότητι ἐντελλόμεθα αὐτῇ συνοδικῇ ἀποφάσει, ἵνα ἀκριβῶς καὶ ἐπισταμένως ἔξετάσασα παράσχῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ σαφεῖς καὶ ὀρισμένας πληροφορίας περὶ τῆς ἀνέκαθεν ἐν τῷ Τμήματι Κιοπρουλῆ λαλούμένης καὶ ἐν τοῖς σχολείοις διδασκομένης γλώσσης, ἀν δηλ. αὐτῇ ἐστιν ἡ Σερβικὴ ἢ ἡ Βουλγαρικὴ καὶ ἀν οἱ λαλοῦντες τοιαύτην τινά γλώσσαν ἀποτελοῦσιν ἢ οὐ κοινότητα. Καθόσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἀνωτέρῳ ἀναφερομένην διατύπωσιν περιπτῆς ὅλως θεωρούμένης τῆς αὐτοπροσόπου παρουσίας ἐνώπιον τοῦ ἐκεὶ Καῦμακάμη τῶν ἐκ τοῦ σχίσματος εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων δύνανται οὗτοι διδόναι ἀπλῶς ἀναφορὰν δηλωτικὴν τῆς προσελεύσεως αὐτῶν τῇ τε Ἱερᾷ Μητροπόλει καὶ τῷ ὑποδιοικητῇ κατὰ τὴν καὶ ἀλλαχοῦ ἐπιχρατήσασαν τάξιν. Κατὰ συνέπειαν διείλει ἡ αὐτῇς Ἱερότης ἐνεργῆσαι ἐν ἀνάγκῃ τὰ δέοντα ὑπὸ τὴν ἀνωτέρῳ ἔννοιαν. Προσέτι δηλωῦμεν, ὅτι δέον ἵνα διατάξῃ τὸν ἐν Βελισσῷ Ἀρχιερ. αὐτῆς ἐπίτροπον ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν ἐπαρχιακῶν ὑποθέσεων συνεννοῦται μετὰ τῆς αὐτῆς Ἱερότητος καὶ αὐτῇ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, μόνον δὲ εἰς ὅλως ἐκτάκτους τινὰς περιστάσεις δύναται γράψειν καὶ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

(,αωψβ'. Μαρτίου λα').

7

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1892, σσ. 503-505, ἄρ. 6246.

Tῷ Σκοπείων Μεθοδίῳ³.

1. Δημήτριος Ν. Βόγας, ιερεὺς τῆς ἐλληνοορθοδόξου κοινότητος Βελεσσῶν, γόνος τῆς ὁμονύμου ἀρχοντικῆς οἰκογενείας Βελεσσῶν, ἡς διαπρεπέστεροι ἀπόγονοι καὶ ἐθνικοὶ ἐργάται οἱ Ιατροὶ Γεώργιος Βόγας (βλ. εἰκ. 3) καὶ Ἀλέξανδρος Λούνης (βλ. εἰκ. 4), ὁ τελευταῖος μάλιστα δολοφονηθεὶς τὴν 21 Ιουνίου τοῦ 1906 ὑπὸ δργάνων τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου εἰς Βελεσσά. Ἀλλας πληροφορίας περὶ τῆς οἰκογενείας Βόγα καὶ ιδιαιτέρως περὶ τοῦ ιερέως Δημητρίου Βόγα βλ. παρά Ἀ γ ε λ ο π ο ύ λ φ, Ἡ Ἐποπτεία..., ἔ.ἀ., «Μακεδονικά» 17(1977)139-180. Ἐπίσης βλ. περὶ Ἀναστασίου Βόγα ΓΠΕΠΛ 4(1964)399.

2. Ὑποδιοίκησις Βελεσσῶν, τουρκιστί. Περὶ τῆς ὀνομασίας Κιοπρουλῆ βλ. ΙΙ. Μ ελ ἰ τ ο π ο ύ λ ο υ, Λεξικὸν τουρκο-ελληνικόν, Κωνσταντινούπολις 1934, σσ. 230, 589. Κιοπρουλῆ=Γεφυρόπολις, λόγῳ τῶν πολλῶν γεφυρῶν, αἱ δοποῖαι ἦνων τὰ δύο τμήματα τῆς πόλεως διασχίζομένης ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ (βλ. εἰκ. 5).

3. Ὁ ἀπὸ Δεβρῶν Μεθόδιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1891-1896).

*Ανεγνώσθησαν συνοδικῶς ὅσα ἡ αὐτῆς ἱερότης ἐν τῷ ἀπὸ κη'. 8βρίου γράμματι αὐτῆς ἐκτίθησι περὶ τῶν κατ' εἰσήγησιν καὶ ἐνέργειαν τῶν σχισματικῶν βουλγάρων διαπραττομένων ἀδικημάτων κατὰ τῶν δικαιωμάτων τῶν Ὁρθοδόξων χριστιανῶν καθόσον ἀφορᾶ τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς ἱερὰς ἐκκλη-

*Eἰκ. 3. Γεώργιος Βόγας, ἰατρὸς
(Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ΙΜΧΑ)*

σίας καὶ σχολεῖα. *Ἐπὶ τῶν γραφομένων αὐτῆς παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις ὅτι καὶ ἄλλοτε ὑπεδείξαμεν αὐτῇ ὅτι τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς ἐφαρμοσθέν, ὡς λέγει, μέτρον τῆς ἐναλλάξ ἐν τῇ αὐτῇ *Ἐκκλησίᾳ ἱερολογίας ὁρθοδόξων καὶ σχισματικῶν ξένον ἐστὶ τῇ *Ἐκκλησίᾳ. "Οθεν ἐντελλόμεθα αὐτῇ συνοδικῇ ἀποφάσει, ἵνα ἀμέσως γράψῃ τῇ *Ἐκκλησίᾳ πόσαι καὶ ὅποιαι εἰσὶν αἱ τοιαῦται ἐκκλησίαι καὶ ἀπὸ τίνος ἔτους χρονολογεῖται ἡ ἐν ἐκάστη τούτων ἐφαρμογὴ τοῦ τοιούτου μέτρου.

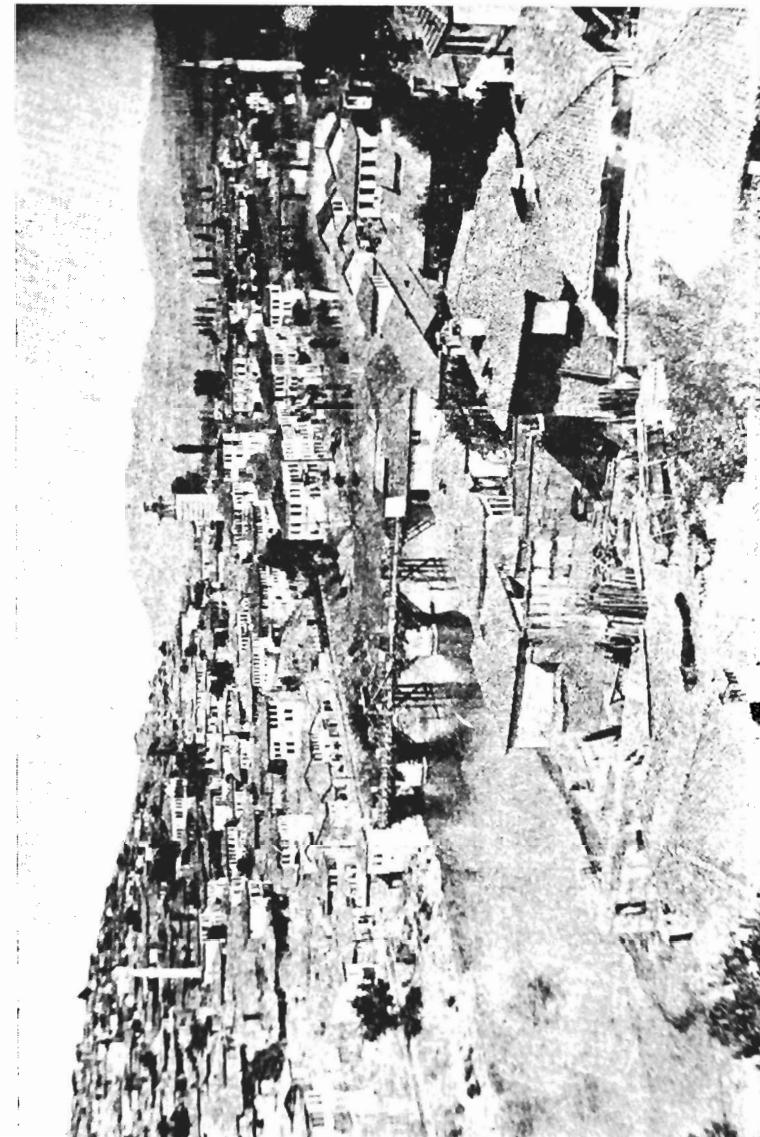
Καθόσον δ' ἀφορᾶ τὸ σχολειακὸν ζῆτημα ἐκφράζομεν τὴν ἀπορίαν τῆς Ἐκκλησίας πῶς ἡ αὐτῆς ἱερότης ἐν γνώσει οὖσα τοῦ περιεχομένου τῆς ἀπὸ καὶ'. Ἰανουαρίου, αωφα'. Κυβερνητικῆς Ἐγκυκλίου¹ καὶ τῆς ἀπὸ λα'. Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου ἐπέτρεψεν ἵνα αἱ κοινότητες καὶ

*Εἰκ. 4. Ἀλέξανδρος Λούης, ἰατρός
(Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ΙΜΧΑ)*

διδάσκαλοι προσέλθωσι τῇ ἐπιτοπίᾳ διοικήσει πρὸς λῆψιν ἀδείας καὶ ἐπικύρωσιν τῶν προγραμμάτων καὶ διπλωμάτων αὐτῶν. Ἐφιστῶμεν τοίνυν συντόνως ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς ἱερότητος δπως ἐν τῷ μέλλοντι ἥ προσεκτικωτέρᾳ ἐν τοῖς λεπτοῖς σχολειακοῖς ζητήμασι καὶ μὴ ἀπομακρύνηται ἀπὸ τῆς κατὰ γράμμα ἐφαρμογῆς τῆς σχετικῆς Κυβερνητικῆς

1. Πρόκειται περὶ τῆς ἀπὸ 22 Ιανουαρίου 1891 ἐγκυκλίου περὶ τοῦ σχολικοῦ προνομιακοῦ καθεστώτος τῶν δρθιοδόξων Χριστιανῶν ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

*Εικ. 5. Βέλεστινο. Γενική άποψη τοῦ 1910
(Έχ. τοῦ άρχείου τοῦ ΙΜΧΑ)*

Ἐγκυροίον καὶ ταύτην ἀντιτάσσει ἀείποτε πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς αἴτινες δσάκις ἔχωσιν ἵνα διατυπώσωσιν ἀπορίαν τινὰ ἢ ἐρώτησιν περὶ σχολείων, διδασκάλων καὶ μαθημάτων ὁφείλοντιν ἀπενθύνεσθαι οὐχὶ πρὸς τὰς κοινότητας, ἐφορείας ἢ διδασκάλους, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸν ὑπενθύνον Μητροπολίτην. Ταῦτα τοίνυν ἐνεργείσθωσαν ἐφεξῆς κατ' ἀκρίβειαν.

(, αωψβ'. Ν/βρίον ιδ').)

8

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1893, σσ. 299-300, ἀρ. 3676.

Tῷ Σκοπείων Μεθοδίῳ¹.

Μετὰ τοῦ ἀπὸ γ'. φθίνοντος ἀδελφικοῦ αὐτῆς γράμματος ἡ Αὐτῆς Ἰερότης ἀπέστειλεν ἡμῖν ἐν ἀντίτυπον ἐνδεικτικοῦ τῆς Ἰερᾶς αὐτῆς Μητροπόλεως ἐκ τῶν διδομένων τοῖς διδασκάλοις καθὼς καὶ μίαν τῶν ἀδειῶν δις χορηγεῖ δ ἐκεῖ κυρβεοντικὸς διευθυντὴς τῆς παιδείας εἰς τὰ σχολεῖα. Ἐπιστρέφοντες τῇ αὐτῇς Ἰερότητι τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔγγραφον περίκλειστον ἐν τῇ παρούσῃ παρατηροῦμεν αὐτῇ συνοδικῇ διαγνώμῃ δτὶ οὐ καλῶς ἐπραξεν ἐκδοῦσα ἐνδεικτικὰ γεγραμμένα σερβιστὶ μόνον. "Οθεν ἐντελλόμεθα Αὐτῆς, ἵνα προνοήσῃ δπως τὰ διὰ τὸ νέον σχολικὸν ἔτος ἐκδοθησόμενα ἐφεξῆς ἐνδεικτικὰ διὰ τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς διδασκάλους ὥσι συντεταγμένα ἐλληνιστί τε καὶ σερβιστί. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις κτλ.

(, αωψγ'. Ἰουλίον λα').)

9

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1893, σσ. 6-7, ἀρ. 4731.

Tῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ².

Ἀπὸ γράμματος τοῦ ἐν Βελισσῷ Ἀρχιερατικοῦ αὐτῆς Ἐπιτρόπου³ καὶ τῶν Δημογερόντων ἔγνωμεν δτὶ ἡ αὐτῆς Ἰερότης διέταξεν αὐτόν, ἵνα ἀποκηρύξῃ ὡς σχισματικὸς πρόσωπά τινα ρουμονίζοντα, καθ' ὧν ἀκολούθως ἐμελλον ἐπακολούθησαι καὶ ἐπιτίμια, προσέτι δ' δτὶ δ ἐν λόγῳ Ἐπίτροπος ἐδωκεν αὐτοῖς προθεσμίαν δεκαπενθήμερον μεθ' ἦν ἐμελλεν ἐκτελέσαι τὰς ὁδηγίας αὐτῆς. Ἡ Ἰερὰ Σύνοδος ἀποδοκιμάσασα ταῦτα ἐνέκρινε τὴν ἀναστολὴν τῶν διαταχθέντων μέτρων, ἐπὶ τούτῳ δὲ διεβιβάσθη ἐγκαίρως ἡμέτερον Πατριαρχικὸν τηλεγράφημα πρὸς τὸν εἰρημένον ἐπίτροπον αὐτῆς. Προτρεπόμεθα δὲ καὶ τὴν αὐτῆς Ἰερότητα, δπως ἀπέχῃ τοιούτων τολμηρῶν διαβημάτων, ἀνθ' ὧν δφείλει ποεῖσθαι χρῆσιν καταλλήλων νονθεσιῶν καὶ προτροπῶν, δπως διὰ τῆς

1. Μεθόδιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1891-1896).

2. Ἀνθίμος Πελτέκης (1891-1900).

3. Δημήτριος Ν. Βόγας.

πειθοῦς καὶ δεξιότητος κατορθώσῃ ἐπαναγαγεῖν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὅδὸν τοὺς παρεκκλίνοντας αὐτῆς. Ἐπὶ τούτοις δὲ ἐντελλόμεθα, ἵνα διατηρῇ τὴν Ἐκκλησίαν ἐνήμερον περὶ τῆς πορείας αὐτῶν.

(,αωψγ'. Σεπτεμβρίου β').)

10

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1893, σσ. 164-165, ἀρ. 6408.

Tῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ¹.

Μετ' ἀπορίας ἔγνω ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐκ τοῦ ἀπὸ τῆς ἐνεστῶτος γράμματος αὐτῆς ὅτι ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἄνευ τῶν ὁδηγιῶν τῆς Ἐκκλησίας προέβη εἰς ἀποκήρυξιν ρουμονικόντων τινῶν ἀπαγορεύσασα τοῖς ἰερεῦσι τὸ εὐλογεῖν καὶ ἀγιάζειν αὐτούς, ὡς ἀνοίξαντας τὸ περὶ οὐ ἔχοντας νόμον ρουμονικὸν σχολεῖον ἐν Βελισσῷ. "Οθεν ἀποδοκιμάζοντες συνοδικῶς τὰ αὐστηρὰ ταῦτα καὶ τολμηρὰ μέτρα εἰς ἀ προέβη ἐντελλόμεθα αὐτῇ ὅπως διαμαρτυρηθῇ διὰ τακριόν² αὐτῆς πρὸς τὴν ἐπιτόπιον διοίκησιν κατὰ τῆς παρὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τῶν Πατριαρχείων ἰδρύσεως τῆς σχολῆς ταύτης καὶ ἀνακοινώσηται ἀκολούθως τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ αὐτῆς Ἱερότης προστίθησι διὰ τοῦ ἔλαβε τὴν ἀπὸ β' Σεπτεμβρίου ,αωψγ'. ἥμετέραν Πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν, δι' ἣς διαβιβάζομεν αὐτῇ σχετικὰς διηγίας ἀποροῦντες καὶ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ταύτη, ἐπισυνάπτομεν ἐνταῦθα ἀντίγραφον αὐτῆς. (,αωψγ'. Ὁκτωβρίου γ').)

11

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1894, σ. 28, ἀρ. 8.

Tῷ Σκοπείων Μεθοδίῳ³.

Διεξελθόντες συνοδικῶς τὸ ἀπὸ ε'. Δεκεμβρίου ,αωψγ'. ὀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα δηλοῦμεν αὐτῇ ὅτι ληφθέντων ὅπ' ὅψιν τῶν τε ἐν αὐτῷ ἐκτιθεμένων καὶ πάντων τῶν ἀφορώντων εἰς τὸ ζήτημα τῶν χορῶν τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας⁴, ἐνεκρίθη ἵνα ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἐμμείνῃ καὶ αδθίς εἰς τὴν περὶ τηρήσεως τοῦ καθεστῶτος ἐν τοῖς εἰρημένοις χοροῖς ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας ἡτις ἀνεκοινώθη ἔγκαιρως δι' ἐπιστολῆς καὶ τῇ αὐτῇ Ἱερότητι. Τὸ δὲ ὅπ' αὐτῆς προτεινόμενον μέτρον τῆς ἰδρύσεως ἰδίας ἐκκλησίας διὰ τοὺς Σλανοφώνους κατοίκους ἐθεωρήθη ὅλως ἀσύμφορον, ἀτε συνεπαγόμενον τὴν διαίρεσιν μεταξὺ τῶν δροθοδόξων κατοίκων καὶ τὴν διάσπασιν καὶ ἔξασθένισν τῆς κοινῆς ἐνεργείας ὅ-

1. Ἀνθίμος Πελτέκης (1891-1900).

2. Τακρίριον, δήλωσις, βεβαίωσις, ἀναφορά.

3. Μεθόδιος (1891-1896).

4. Πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ Σκοπίων.

πὲρ τῶν ἀληθῶν τῆς κοινότητος συμφερόντων. Ἐπειδὴ δὲ καθῆκον τῆς αὐτῆς Ἱερότητός ἐστιν ἵνα προσπαθήσῃ ἐκ παντὸς τρόπου ἐπαναγαγεῖν τὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν διχογνωμούντων Χριστιανῶν, ἐντελλόμεθα αὐτῇ ὅπως καταδεικνύοντα τοῖς αὐτόθι Χριστιανοῖς ἑκατέροις τῶν μερίδων τὸ ἀληθὲς συμφέρον αὐτῶν καὶ τὸ δίκαιον, ἐπαναγάγη ἐν τοῖς χοροῖς τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας τὸ πρώην καθεστώς, τὸ φάλλειν δηλοντί Ἑλληνιστὶ μὲν ἐκ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, Σλαβωνιστὶ δὲ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ, καθάπερ καὶ διὰ τῆς προηγούμενης ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐπιστολῆς ἐδηλώθη τῇ αὐτῇ Ἱερότητι.

(, αωψδ'. Φεβρουαρίου γ').)

12

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1894, σσ. 205-206, ἀρ. 2943.

Τῷ Σκοπείων Μεθοδίῳ¹.

Ἀπαντῶντες εἰς τὸ ἀπὸ τῆς δ'. παρελθόντος μηνὸς Μαΐου ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα περὶ ἐκδόσεως ὑψηλοῦ φιομαρίου πρὸς σύστασιν σχολῆς ἐν τῇ συνοικίᾳ Σαλαεδίν τῆς πόλεως Σκοπείων, ἀγγέλλομεν αὐτῇ ὅτι κατεβλήθησαν ἥδη ἐπανειλημένως αἱ προσήκουσαι ἐνέργειαι παρὰ τοῖς ἐνταῦθα ἀρμοδίοις, οἵτινες εἰς ἀπάντησιν ἐδίλωσαν ὅτι ἐπειδὴ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως προγενεστέρα ἀλληλογραφία τῆς Νομαρχίας Κοσσυφοπεδίου, καθ' ἥν ἡ σύστασις τῆς σχολῆς ταύτης οὐ θεωρεῖται ἀπηλλαγμένη κωλύματος, τὸ Ὅπουνργεῖον οὐ δύναται οὐδεμίαν κατηγορηματικὴν διαβιβάσαι διαταγὴν πρὸς τὴν εἰρημένην Νομαρχίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπιπροσέθηκεν ἡ αὐτῇ Ἑξοχότης δὲ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπονυγός, τὰ Πατριαρχεῖα διὰ τοῦ τελενταίου ταχριφίου αὐτῶν ἀντέκρουσαν τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος γνώμην τῆς Νομαρχίας Κοσσυφοπεδίου. Τὸ Ὅπουνργεῖον δύναται ἵνα ἀνακοινώσῃ ταῦτα τοιαύτην ἀπάντησιν τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὴν Νομαρχίαν Κοσσυφοπεδίου καὶ ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτῇ ἀπάντησιν. Μηκνομένης δύμως τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης διὰ μακρᾶς ἀλληλογραφίας, ἡμῶν δὲ ἔξαιτησαμένων σύντονον ἐνέργειαν, ἐνεκρίθη ὅπως γραφῆ τῇ Νομαρχίᾳ Κοσσυφοπεδίου, ἵνα ἐν ᾧ περιπτώσει ἀναγνωρίσῃ τὸ δίκαιον τῶν παρατηρήσεων ἡμῶν, ἐνεργήσῃ ἀμέσως τὰ δέοντα. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐγράφη ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα πρὸς τὴν εἰρημένην Νομαρχίαν διὰ τοῦ ἀπὸ κα'. Ἰοννίου καὶ ὑπ' ἀρ. 22 ταχριφατίου². Ταῦτα ἀνακοινώμενοι τῇ αὐτῇ Ἱερότητι, ἐντελλόμεθα συνοδικῇ διαγνώμῃ ὅπως ἐνεργήσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐτόθι τὰ δέοντα. Ἡ δὲ τοῦ θ.χ. κλπ.

(, αωψδ'. Ἰουλίου ιβ').)

1. Μεθόδιος (1891-1896).

2. Ταχριφάτιον, ἐπίσημος ἢ μὴ ἀλληλογραφία.

13

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1895, σ. 318, ἀρ. 4458.

Tῷ Σκοπείων Μεθοδίῳ¹.

Ἐπισυνάπτοντες φόδε ἐπὶ ἐπιστροφῇ ἀναφορὰν πρὸς ἡμᾶς τῆς ὁρθοδόξου Σερβικῆς κοινότητος Κονμανόβου τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς περὶ τῆς ὑπὸ τῶν σχισματικῶν ἀθεσμίου οἰκειοποιήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Σχολῶν τῆς ἐν λόγῳ πόλεως, Συνοδικὴ διαγνώμῃ ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῆς ἱερότητι ἵνα σπεύσῃ παρασχεῖν τὰς δεούσας πληροφορίας περὶ τοῦ σημείου ἐν φενόργηται τὸ ἐν τῇ παρούσῃ ἀναφορᾷ ζήτημα διὰ τὰ περαιτέρω. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωψ'. Ὄ/βριον κγ').)

14

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1896, σ. 278, ἀρ. 4777.

Tῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ².

Τὸ ὑπονοργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων κατίγγειλε διὰ τακριφίου ὅτι ἡ αὐτῆς ἱερότης πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς νενομισμένης ἀδείας διέταξε τὴν λειτουργίαν τῶν σχολῶν τῶν χωρίων Ρουδνίκ, παπᾶ Καριέ, ὃς ἡ Νομαρχία Θεσσαλονίκης κατόπιν ἔκλεισεν. Ἀντίγραφον τοῦ ἐν λόγῳ τεσκερεῖ³ ἀποστέλλοντες ἐσωκλείστως φόδε τῇ αὐτῆς ἱερότητι συνοδικὴ διαγνώμῃ ἐφιστῶμεν συντόνως τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῆς παρατυπίας ταύτης· προσεπιδηλοῦντες δὲ ὅτι ἀπηντήθησαν ἥδη τὰ δέοντα πρὸς τὸν ἐν λόγῳ τεσκερεῖν καὶ ἐξητήθη εἰς ἀπάντησιν καὶ τοῦ ἀπὸ 8 Ἰουλίου γράμματος αὐτῆς ἡ ἔκδοσις τῆς κανονικῆς ἀδείας πρὸς λειτουργίαν τῶν εἰρημένων σχολῶν, ἐντελλόμεθα αὐτῷ ὅπως μόνον μετὰ τὴν λῆψιν τῆς ἀδείας διατάξῃ τὸ ἄνοιγμα καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν σχολῶν τούτων. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωψ' Ἰουλίου κθ').)

15

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1896, σ. 433, ἀρ. 7661.

Tῷ Σκοπείων Ἀμβροσίῳ⁴.

Κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διεβιβάσαμεν οἵμερον τῇ αὐτῇς Ἱερότητι τηλεγράφημα ἔχον οὕτω: «Ἡμέρας ἑορτῶν ἐνεκρίθη γενέσθαι συλλείτουργον τεσσάρων ἰερέων, δύο Ῥωμαίων καὶ δύο Σλαβών. Δεξιὰ Ἐλληνιστί, ἀριστερὰ Σλαβωνιστί. Ἐκφωνήσεις, Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον Ἐλληνιστὶ

1. Μεθόδιος (1891-1896).

2. Ἀνθίμος (1891-1900).

3. Τεσκερές, ὑπουργικὸν ἔγγραφον ὑπὸ μορφὴν ὑπουργικῆς ἀποφάσεως.

4. Ἀμβρόσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1896-1897).

καὶ Σλαβωνιστί. Ἐνεργοῦμεν ἀνοῖξαι Ἐκκλησίαν». Ταῦτα καὶ διὰ τῆς παρούσης ἐπαναλαμβάνοντες ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ἵνα προνοήσῃ περὶ τῆς ἀκριβοῦς αὐτῶν ἐκτελέσεως καὶ ἀνατιθέμεθα εἰς τὴν προσοχὴν καὶ σύνεσιν αὐτῆς τὴν αἰσίαν τῶν πραγμάτων ἔξοικονδμησιν. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωψτ'. Δεκεμβρίου κα').)

16

ΑΟΠ, ΠΑ, κάδ. 1897, σ. 122, ἀρ. 2308.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ¹.

Ὑπὸ τοῦ Ὅπουνργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων ἀπεστάλη ἔναγχος εἰς τὰ Πατριαρχεῖα Αὐτοκρατορικὸν Φιρμάνιον ὅπερ ἀνεγέρσεως ἰερᾶς Ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ Ῥοδινίκ² τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, ἐκδοθὲν τῇ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν σεβαστὴν Κυβέρνησιν αἰτήσει τῶν ἐνδιαφερομένων. Ὁθεν πληροφοροῦντες περὶ τούτου τὴν αὐτῆς Ἱερότητα, ἀξιοῦμεν ὅπως ποιήσηται τὰς δεούσας παρατηρήσεις τοῖς ἀρμοδίοις διὰ τὴν παρέκκλισιν ἀπὸ τῆς νεομισμένης ἐν τῇ ἔξαιτήσει τῶν τοιούτων ἀδειῶν τάξεως φροντίσῃ δὲ ἄμα καὶ περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου, ἀνερχομένων εἰς γρόσια διακόσια, ὅπως ἀκολούθως ἀποσταλῇ αὐτῷ τὸ εἰρημένον Φιρμάνιον διὰ τὰ περαιτέρω. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωψζ'. Μαΐου κγ').)

17

ΑΟΠ, ΠΑ, κάδ. 1898, σ. 139, ἀρ. 1581.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ³.

Ἐλάβομεν καὶ ἀνέγνωμεν Συνοδικῶς τὰ ἀπὸ η'. Μαρτίου διὰ τῆς αὐτῆς Ἱερότητος γράμματα, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν ἐν αὐτοῖς παρεχομένων πληροφοριῶν διετάξαμεν ἵνα ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα πρὸς ἐπίσπενσιν τῆς ἀπαντήσεως τοῦ ἀρμοδίου ὃπουνργείου εἰς τὸ διαβιβασθὲν αὐτῷ τακρίουν περὶ ἐκδόσεως ἀδειῶν λειτουργίας τῶν γνωστῶν δέκα Σχολῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς. Τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ἀνακοινώμενοι τῇ αὐτῇς Ἱερότητι πρὸς γνῶσιν αὐτῆς, συνιστῶμεν ἄμα Συνοδικῶς ὅπως μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα μεταβῆ εἰς Δίβραν καὶ Κίρτσοβον πρὸς στήριξιν τῶν αὐτόθι Χριστιανῶν ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ. Ἀξιοῦντες δὲ ὅπως τούτην αὐτήν δι' ἑκάστην ὑπόθεσιν ἡ αὐτῇς Ἱερότης γράψῃ κατὰ τὴν τάξιν ἰδιαίτερον γράμμα, καὶ μή ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ γράμματι περιλαμβά-

1. Ἀνθίμος (1891-1900).

2. Ῥοδινίκ ή Ρουδνίκ, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βελεσσάν.

3. Ἀνθίμος (1891-1900).

νη διάφορα θέματα ἀσχετα πολλάκις πρὸς ἄλληλα, αἰτούμεθα αὐτῇ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ἅπειρον ἔλεος.

(*αωφῆ'. Ἀπριλίου α'*.)

18

ΑΟΠ, ΠΑ, κδδ. 1900, σ. 273, ἀρ. 3540.

Τῷ ἐψηφισμένῳ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ¹.

Ἄπαντῶντες εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ Ιονίου καὶ αἱ Ιονίου αὐτῆς ἀδελφικὰ γράμματα πραγματευόμενα περὶ τῶν ἐπαρχία αὐτῆς Ἑλληνικῶν καὶ Σερβικῶν σχολῶν, ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῇ θεοφιλίᾳ, Συνοδικῇ διαγνώμῃ, ἵνα συμμορφουμένη ἐπαρχιβῶς πρὸς τὴν διαβιβασθεῖσαν αὐτῇ ἐκκλησιαστικὴν Ἐγκύλιον ὑπὸ ἀρ. 2711. καὶ χρονολογίαν 1 Μαΐου ὑποβάλῃ τῇ ἐπιτοπίῳ ἀρχῆς πλήρη κατάλογον πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν ὁρθοδόξων σχολῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς τῶν τε ἀνέκαθεν ὑφισταμένων καὶ τῶν νεωστὶ ἰδρυθεισῶν καὶ ἔχονσῶν ἀδείας λειτουργίας διαφερούσας τοῦ ἀποσταλέντος αὐτῷ τύπον, καὶ ζητήσῃ δι' ἐκάστην αὐτῶν νέαν κυβερνητικὴν ἀδειαν σύμφωνον πρὸς τὸν ἀποσταλέντα ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων τύπον, δόστις ἐγένετο, ὡς γνωστόν, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς Σεβ. Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως. Ἐφιστᾶμεν δὲ τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς θεοφιλίας ἐπὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως τὰς Σερβικὰς Σχολὰς ὀνομάζῃ τοῦ λοιποῦ ἐν τοῖς πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς ἐγγράφους αὐτῆς Σχολὰς Χριστιανικὰς ὁρθοδόξους, οὐχὶ δὲ Σερβικάς, τοῦτο δ' ἀπλῶς πρὸς ἀποφυγὴν δυσκολιῶν καὶ παρεξηγήσεων ἐκ μέρους τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν. Περὶ δὲ τῆς ἀπαιτήσεως τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τὰ διπλώματα τῶν διδασκάλων Καλκάνδελε καὶ Γοστιβαρίου ἡ αὐτῆς θεοφιλία ἀπαντῶσα ὀφείλει ἵνα παραπέμψῃ τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν εἰς τὴν σχετικὴν διάταξιν τῆς ὑπὸ χρονολογίαν 23 Δεκεμβρίου οὐλ. Ἀχηρέ² 1308-22 Ιανουαρ. 1306 / 1891³ Βεζυρικῆς Ἐγκυλίου περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων, καθ' ἣν τὰ διπλώματα τῶν διδασκάλων ἐπικυροῦνται ὑπὸ τῶν Μητροπολιτῶν, οἵτινες ἐφοδιάζονται αὐτοὺς κατ' ἔτος δι' ἴδιον ἐνδεικτικοῦ, οἱ δὲ ἐπόπται τῆς παιδείας μόνον κατὰ τὰς εἰς τὰς Σχολὰς μεταβάσεις αὐτῶν δικαιοῦνται, ἐὰν παρατηρήσωσι διδάσκαλόν τινα μὴ ἔχοντα τοιοῦτον ἐνδεικτικόν, ἐνεργῆσαι διτι ή ἐγκύλιος διαγορεύει. Ἐπὶ τούτοις προτρεπόμε-

1. Φιρμιλιανὸς Dražić (1897-1903).

2. Δέκεμβριος οὐλ. Ἀχηρέ, δύναμις αἴραβικοῦ μηνὸς ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν ἔκτον μῆνα σεληνιακοῦ ἔτους.

3. Τὰ ἔτη 1308 καὶ 1309 ἐγείρας ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ ἔτη 1890 καὶ 1891 μ.Χ. Ἐπομένως ἐκ παραδρομῆς ἀναφέρεται τὸ 1306 ἔτος ἐγείρας (1898 μ.Χ.) ὡς ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ 1891 μ.Χ. Βλ. σχετικῶς D. Lietzmann-D. Land, Zeitrechnung der römischen Kaiserzeit, des Mittelalters und der Neuzeit für die Jahre 1-2000 nach Christus, Berlin 1956, σ. 73.

θα τὴν αὐτῆς θεοφιλίαν ὅπως ἐν παντὶ ζητήματι προνομιακῆς ἢ ἄλλης σπουδαίας σημασίας μελετᾶ τὰς σχετικὰς ἐγκυρότερες καὶ ζητῆ ἑκάστοτε τὰς δόηγίας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀποφυγὴν πλάνης καὶ γενέσεως νέων ζητημάτων. Ἡ δὲ κτλ.

(*αἱρ'. Αὖγούστον ιψ'.*)

19

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1901, σ. 41, ἀρ. 753.

Τῷ ἐψηφισμένῳ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ¹.

Ἄραγνόντες συνοδικῶς τὸ ἀπὸ λα'. τοῦ παρελθόντος μηνὸς γράμμα τῆς αὐτῆς θεοφιλίας, μετ' ἀμφας λύπης ἐλάβομεν γνῶσιν καὶ τοῦ νέου στυγεροῦ κακονογήματος, εἰς δὲ προέβησαν καὶ πάλιν οἱ αὐτόθι σχισματικοί, πληγώσαντες ἐν μέσῃ καὶ κεντρικωτάτῃ ὁδῷ βαρέως τὸν αἰδεσμώτατον ἱερέα καὶ καθηγητὴν Στάνκον Ἰβανικ. Διὸ σπεύσαντες διεβιβάσαμεν τακρίδιον ἡμῶν πρὸς τὴν Σεβ. Κυβέρνησιν, δι' οὖ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γράμματος τῆς αὐτῆς θεοφιλίας, ἀναφερόμενοι δὲ καὶ εἰς τὰ προλαβόντα περὶ παρομοίων δολοφονιῶν ἐν Μακεδονίᾳ τακρίδια ἡμῶν, ὑποδεικνύομεν τῇ Σεβ. Κυβερνήσει τὴν ἀπελπινθέσιν, εἰς ἣν περιῆλθον οἱ αὐτόθι ὀρθόδοξοι, κινδυνεύοντες καθ' ἑκάστην στιγμὴν καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἐκ τοῦ δολοφονικοῦ ἐγχειριδίου τῶν ἀποτροπαίων κακούργων², καὶ αἰτούμενοι ἵνα ἡ Σεβ. Κυβέρνησις ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν φιλησύχων ὑπηκόων πατρικῇ μερίμνῃ αὐτῆς λάβῃ τὴν προσήκουσαν πρόνοιαν πρὸς παῖσιν τοῦ ἐπιδεινωθέντος κακοῦ. Οὐδαμῶς δὲ ἀμφιβάλλοντες περὶ τῆς λήψεως δραστηρίων καὶ τελεσφόρων μέτρων ἐκ μέρους τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως κατὰ τῶν κακοποιῶν στοιχείων, ἀνακοινούμεθα, συνοδικῇ διαγνώμῃ, τὴν ὧς ἄνω ἐνέργειαν τῇ αὐτῆς θεοφιλίᾳ πρὸς γνῶσιν αὐτῆς. Ἡ δὲ κτλ.

(*αἱρα'. Φεβροναρίου β'*.)

20

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 133, ἀρ. 1542.

Τῷ ἐψηφισμένῳ Μητροπ. Σκοπείων Φιρμιλιανῷ.

Ἄνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ἀπὸ κβ'. τοῦ παρελθόντος μηνὸς Φεβροναρίου γράμμα τῆς θεοφιλίας αὐτῆς πραγματευόμενον περὶ τῆς γενομένης πρότινος χρόνου συμφωνίας μεταξὺ τῶν ἐν Κονιανόβῳ τῆς ἐπαρχίας Σκοπείων Ὁρθοδόξων καὶ τῶν σχισματικῶν ὅπως οἱ πρῶτοι παραχωρήσωσιν εἰς τοὺς δευτέρους τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν τῆς ὀρθοδόξου Κοινότητος ἀντὶ ποσοῦ χρημάτων δι'

1. Φιρμιλιανὸς (1897-1903).

2. Ἐννοοῦνται τὰ ἔνοπλα ὅργανα τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου.

οῦ πρόκειται ἵνα οἰκοδομήσωσιν ιδίαν ἐκκλησίαν καὶ οὐ μέρος μὲν ἐπληφώθη, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἀποφεύγοντιν οἱ σχισματικοὶ ἵνα ἀποτίσωσι τοῖς ὁρθοδόξοις. Εἰς ἀπάντησιν δηλοῦμεν τῇ αὐτῆς θεοφιλίᾳ Συνοδικῇ διαγνώμῃ, διτειδὴ τὸ Πατριαρχεῖον οὐ μόνον οὐκ ἀνεγνώσιε τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἐντόνως διεμαρτυρήθη πρὸς τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν κατὰ τοιούτον τρόπον λύσεως τῶν περὶ ἐκκλησιῶν καὶ Σχολῶν μεταξὺ ὁρθοδόξων καὶ σχισματικῶν διαφορῶν, εἰς οὐδὲν διάβημα δύναται ἵνα προβῆ. Κατὰ συνέπειαν, καὶ ἡ θεοφιλία αὐτῆς ὀφείλει, ὡς καὶ προηγουμένως ἐγγράφη αὐτῇ, ἵνα μὴ προβαίνῃ ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων εἰς ἐνεργείας μὴ οὖσας συμφώνους πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων παραδεδεγμένας γενικάς ἀρχάς. Ἐφιστῶμεν τοίνυν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω τὴν προσοχὴν αὐτῆς, αἰτούμενοι αὐτῇ τὴν χάριν κτλ.

(,α>β'. Μαρτίου κη').)

21

ΑΟΠ, ΠΑ, κάδ. 1902, σ. 137, ἀρ. 2314.

Tῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ¹.

Μηδεμιᾶς εἰσέτι ληφθείσης ἀπαντήσεως πρὸς τὴν ὑπὸ ἡμερομ. ια'. παρελθόντος Σεπτεμβρίου καὶ ἀρ. πρωτ. 5167 ἡμετέραν Πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, δι' ἣς παρείχοντο αἱ συνοδικῶς ἀναγκαῖαι κριθεῖσαι ὁδηγίαι καὶ συστάσεις εἰς Ἑκκλησίας δόσον ἀφορᾶ τὴν βαθμιαίαν εἰσαγωγὴν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσην τε τοῖς δέκα καὶ τρισὶν ἀλβανικοῖς χωρίοις ὡς καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Κιρτσόβω², προαγόμεθα διὰ τῆσδε τῆς ἐπαναληπτικῆς ἡμᾶν ἐπιστολῆς ἐντείλασθαι τῇ αὐτῇς Ἱερότητι, δπως, σπεύσασα, ἀπαντήσῃ ἡμῖν ὡς τάχος περὶ τῶν ἐνεργηθέντων σχετικῶς πρὸς τὸ σπουδαῖον τοῦτο καὶ ζωτικώτατον ζήτημα πρὸς γνῶσιν, διὰ τὰ περαιτέρω. Ἡ δὲ κτλ.

(,α>β'. Μαρτίου λ').)

22

ΑΟΠ, ΠΑ, κάδ. 1902, σ. 284, ἀρ. 4669.

Tῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ³.

Ἐλήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν ζ' Ἰονιλίου τηλεγράφημα δι' οὐ ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἀγγέλλοντα τὴν ὑπὸ τοῦ δσιωτ. ἀρχιμ. κ. Εἰρηναίου ἀποποίησιν τῆς ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγνώσεως τῆς ποιμαντορικῆς αὐτῆς ἐγκυνκλίου, τὴν μὴ ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἐν Σκοπείοις Ὁρθοδόξου

1. Πολύκαρπος Θεολογίδης (1900-1907). Περὶ αὐτοῦ βλ. Ἀγγελοπούλου, Ἐποπτεία..., ἔ.α., σσ. 174-175.

2. Ἐδρα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν.

3. Φιρμιλιανός (1897-1903).

Ἐλληνικῆς Κοινότητος καὶ τὴν ἄρνησιν τῶν δύο αὐτῆς Ἱερέων τοῦ μηνημονεύειν τοῦ ἀρχιερατικοῦ αὐτῆς ὀνόματος, πληροφορεῖ δτι προέβη εἰς τὴν κατὰ τῶν ἱερέων τούτων ἐφαρμογὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιῆς τῆς ἀργίας. Ἐπὶ τοῖς γεγονόσι τούτοις θλιβούμενη ἡ περὶ ἡμᾶς *I. Σύνοδος ἐνέκρινεν* ἵνα διαβιβάσωμεν τῇ κοινότητι ταύτη ἡμετέραν Πατρι/χικὴν παρανετικὴν ἐπιστολήν, ἢν καὶ διαβιβάζομεν σήμερον τῷ δσιωτ. ἀρχιμανδρ. κ. *Εἰρηναίῳ*. Διὰ ταύτης, πρῶτον μὲν ὑποδεικνύμεν τῇ κοινότητι δτι διείλει ἀντιπερθέτως σύμμορφωθῆναι πρὸς τὴν συνοδικὴν πρᾶξιν καὶ ἀπόφασιν ἀναγνωρίζουσα καὶ ὑπείκονσα εὐπειθῶς τῷ κανονικῷ αὐτῆς Μητροπολίτῃ, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία προούνθησε φιλοστόργως καὶ περὶ τῶν ἰδιαιτέρων δικαιωμάτων τῆς Κοινότητος, ἥτις ἔσται ἀνεξάρτητος ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἑαυτῆς πραγμάτων ἐκλέγοντα αὐτὴ τοὺς ἑαυτῆς ἱερεῖς καὶ διδασκάλους, οὓς μέλλει ἀναγνωρίζειν ὁ Μητροπολίτης, δν ἀφ' ἐτέρου ἡ Κοινότης διείλει ἀναγνωρίζειν καὶ σέβεσθαι ὡς πνευματικὸν αὐτῆς ποιμένα καὶ ἀρχιγέν. Δεύτερον δέ, ὅπως τὰ πράγματα ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν, ἐνετειλάμεθα ὅπως οἱ εἰς ἀργίαν τιμωρηθὲντες ἱερεῖς προσερχόμενοι ἔξαιτήσωνται συγγνώμην ἐπὶ τῇ ἀντικανονικῇ αὐτῶν πολιτείᾳ ὡς μηνημονεύωσιν ἐφεξῆς ἐν ταῖς ἴεροπραξίαις τοῦ ἀρχιερατικοῦ ὀνόματος. Ταῦτα τοίνυν αὐτῇ γνωρίζοντες, προτρεπόμεθα τὴν αὐτῆς Ἱερότητα ἵνα μετριοπαθῶς καὶ πατρικῶς φερομένη ἀποδεχθῇ τὴν μετάνοιαν τῶν δύο ἱερέων καὶ ἀργὴ ἀπὸ αὐτῶν ταῦτοχρόνως τὴν ποιηὴν τῆς ἀργίας, συνάμα δὲ φροντίσῃ ὅπως ἐν ταῖς θείαις λειτουργίαις ἐφαρμόζηται, μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως καὶ ἐτέρουν ναοῦ, τὸ μέχρι τοῦδε καθεστώς, περὶ οὗ ἐπίσης γράφομεν σήμερον τῇ ὁρθοδόξῳ Ἐλληνικῇ Κοινότητι. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω κατὰ Συνοδικὴν διαγνώμην. *H δὲ κτλ.*

(*,α>β'. Ιονλίον υγ'.*)

23

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1902, σ. 321, ἀρ. 5256.

Τοῖς Ἐντιμοτάτοις Δημογέρονσι τῆς Ἐλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Σκοπείων¹.

Θλίψιν πολλὴν καὶ ἀπορίαν προδέσσησεν ἡμῖν τὸ ἀπὸ κατ'. τοῦ λήξαντος μηνὸς γράμμα τῆς ἐντιμότητος *Υμῶν*, καταδεῖξαν ἡμῖν δτι ἡ *Υμῶν* ἐντιμότητης ἦκιστα καὶ πάλιν, παρὰ πάντα τὰ ἐπανειλημμένως αὐτῇ γραφέντα, σύνοιδε καὶ ἐννοεῖ τὸ ἐπιβαλλόμενον καθῆκον τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἀποφάσεις καὶ διαταγὰς τῆς Ἐκκλησίας, ἀσκέπτως φερομένη καὶ τοὺς ἄλλους συμπαρασύρουσα εἰς στάσιν ἐπίφογον καὶ ἐπιβλαβῆ. Τούτον ἐνεκα ἐφιστῶμεν ἐντόνως τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τοιαύτης ἐπιμέμπτον πολιτείας ὑμῶν, θεωροῦντες ὑ-

1. Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης Σκοπίων.

μᾶς προσωπικῶς ὑπευθύνοντος διὰ τὸν παρατεινόμενον ἀσκέπτως καὶ ἀσκόπως σάλον, καθ' ὅσον μάλιστα, καθ' ἃς ἔχομεν πληροφορίας, τὰ γραφόμενα ὡφ' ὑμῶν καὶ αἱ ἐνέργειαι ὑμῶν οὐκ ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς συνειδήσεως τῆς δῆλης κοινότητος, μὴ λαμβανούσης γνῶσιν τῶν ἡμετέρων ἐπιστολῶν, ὡς μὴ ἀναγνωσκομένων ἐν γενικῇ συνελεύσει. Ταῦτα συνοδικῶς πρὸς τὸ εἰρημένον γράμμα 'Υμῶν ἀποκρινόμενοι, παρακελευόμεθα ὑμῖν πατρικῶς καὶ ἐντελλόμεθα ἐκκλησιαστικῶς ἵνα συμμορφωθῆτε πιστῶς καὶ ἀποκριματίστως πρὸς τὰς διακονιωθείσας ὑμῖν προηγούμενώς σχετικάς ἀποφάσεις τῆς ἐκκλησίας. προσηκόντως ἐξασφαλισάσης τὰ ἀληθῆ συμαέροντα τῆς κοινότητος ὑμῶν καὶ μεριμνώσας περὶ ὑμῶν. 'Η δὲ κτλ.

(*.α>β'. Αὖγούστον γ'.*)

24

ΑΟΠ, ΠΑ, κἄδ. 1902, σ. 322, ἀρ. 5256.

Τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ Εἰρηναίῳ. εἰς Σκόπεια.

'Επειδὴ ἡ ὁστότης αὐτῆς καὶ μετὰ τὰς τελενταίας νοοθεσίας καὶ προτροπὰς ἀπετόλμησε συνεχίσαι τὴν ἀντιπειθαρχικὴν αὐτῆς πρὸς τὴν νόμιμον αὐτῆς ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν στάσιν καὶ πολιτείαν, ἀποφασισθείσης διὰ τούτο συνοδικῶς τῆς δριστικῆς αὐτῆς ἐκεῖθεν ἀνακλήσεως, ἐντελλόμεθα αὐτῷ ὅπως ἄμα τῇ παραλαβῇ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἀναχωρήσῃ ἀμέσως ἐκεῖθεν εἰς βασιλεύονταν καὶ ἐμφανισθῇ ἡμῖν. 'Η δὲ κτλ.

(*.α>β'. Αὖγούστον γ'.*)

25

ΑΟΠ, ΠΑ, κἄδ. 1902, σ. 322, ἀρ. 5256.

Τῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ¹.

Μετὰ λόπης ἀναγνόντες τὰ ἀνακοινωθέντα ἡμῖν διὰ τοῦ ἀπὸ κστ'. 'Ιονίουν γράμματος αὐτῆς, δηλοῦμεν αὐτῇ εἰς ἀπάντησιν ὅτι τὸν ἀρχιμανδρίτην Εἰρηναῖον, διὰ τὴν ἀντιπειθαρχικὴν καὶ παρήκοον αὐτοῦ πολιτείαν, ἀνεκαλέσαμεν ἥδη, συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐκεῖθεν, καὶ δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν, ἀποστελλομένης συγχρόνως τῇ παρούσῃ, ἐντελλόμεθα αὐτῇ ἵνα ἀναχωρήσῃ ἀμέσως ἐκεῖθεν καὶ ἔλθῃ ἐνταῦθα. Πρὸς τούτοις γράφομεν σήμερον καὶ τῇ δημογεροντίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος ἐντελλόμενοι ἵνα συμμορφωθῇ ἀποκριματίστως πρὸς τὰς διακοινωθείσας αὐτῇ προηγούμενώς ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας, παρακελευόμενοι δὲ καὶ τῇ αὐτῇ 'Ιερότητι ἵνα καὶ αὐτὴ συντελέσῃ δι' ἐπιεικοῦς πολιτείας εἰς τὴν ἀρσιν τῶν παρεξηγήσεων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς γαλή-

1. Φιρμιλιανός (1897-1903).

της καὶ συμπνοίας, ώς πρὸς τὸν ἔτερον τῶν ὑπ' ἀργίᾳν ἰερέων ἐντελλόμεθα αὐτῇ ἵνα μετακαλούμενη αὐτὸν ἐν ἐπιεικείᾳ καὶ ἀγάπῃ καὶ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ ἰεροπρακτεῖν, πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένων ἀπενκταίων. Ἡ δὲ κτλ.

(,αঃβ'. Αὐγούστου γ').)

26

ΑΟΠ, ΠΑ, κᾶδ. 1902, σ. 25, ἀρ. 7310.

Tῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ¹.

(Ομοία τοῖς ἐντιμοτ. Δημογέρουσι τῆς ἐν Σκοπείοις ἑλλην. ὁρθοδ. Κοινότητος)

Ἡ περὸς ἡμᾶς Ἱερὰ Σύνοδος λαβοῦσα ὑπ' ὅψιν τὴν ἀνάγκην ὅπως ἔνθμισθῶσι κάλλιον τὰ τῆς ἐν Σκοπείοις Ἑλληνικῆς ὁρθοδ. Κοινότητος ἐνέκρινε τὴν ἀποστολὴν πατριαρχικοῦ ἐξάρχου ἐντολὴν ἔχοντος ἵνα ἔξετάσῃ ταῦτα ἐπισταμένως, εἴτα δὲ προβῆι εἰς τὴν ἐκλογὴν νέας Δημογεροντίας καὶ Ἐφοροεπιτροπῆς καὶ συνάμα ἐρευνήσῃ μεθ' ἀρμοδίων προσώπων καὶ καθορίσῃ τὸ κατάλληλον γίγτεδον πρὸς οἰκοδομὴν νέας ἐκκλησίας κατὰ τὰ προσνυμπεφωνημένα, μεθ' δὲ γενήσεται καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ σχετικοῦ Σιγιλλιώδους Γράμματος. Ὁθεν ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῇς Ἱερότητι ὅπως δεξιούμενη προσηκόντως τὸν ἐπὶ τούτῳ διορισθέντα Συνοδικῶς καὶ ἐρχόμενον αὐτόσε πατριαρχ. Ἐξαρχον Ἱερολογιώτατον Διάκονον καὶ Ἱερόθεον Ἀνθονλίδην γραμματέα τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης Πρωτοσυγκελλίας παράσχῃ αὐτῷ τὴν πρόθυμον αὐτῆς ὑποστήριξιν καὶ πᾶσαν εὐκολίαν πρὸς αἰσίαν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς. Ἡ δὲ κτλ.

(,αঃβ'. Ὁκτωβρίου ιστ').)

27

ΑΟΠ, ΠΑ, κᾶδ. 1902, σ. 42, ἀρ. 7325.

Tῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ.

Διεξελθόντες συνοδικῶς τὰ ἀπὸ καὶ ἱερούσας τοῦ ἥδη ἐκπνεύσαντος Ὁκτωβρίου δύο ἀδελφικὰ αὐτῆς γράμματα, εναρέστως εἴδομεν δν περιοδεύοντα καταβάλλει ἀρχιεροπρεπῆ ζῆλον πρὸς πλήρωσιν διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν τε καὶ ἄλλων ἀναγκῶν τῶν Χοιστιανῶν αὐτῆς καὶ δὴ καὶ πρὸς μόρφωσιν κλήρου ἴκανον, οὗτινος τὴν παντελῆ ἐλλειψιν παρετίρησεν, ἀποκοινόμειοι δὲ εἰς ὅσα ἐφεξῆς σημειοῖ καὶ ἐξαιτεῖται παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλοῦμεν τῇ αὐτῇς Ἱερότητι περὶ μὲν τῆς ἀποστολῆς καταλλήλουν ἰερέως ώς προϊσταμένου τῆς ἐν Σκοπείοις ὁρθοδόξου ἑλλην. Κοινότητος δτι ἀποσταλήσεται τοιοῦτος ἄμα τῇ ἐκεῖθεν ἐπανόδῳ τοῦ ἐξαρχικῶς ἀποσταλέντος πρὸς διευθέ-

1. Φιρμιλιανός (1897-1903).

τησιν τῶν τῆς Κοινότητος ἐκείνης πραγμάτων Ἰεροδιακόνου Ἰεροθέου, περὶ δὲ τῆς διατάξεως τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἵερῶν ἀκολούθιῶν ὅτι κρίνεται καλὸν καὶ ἐπάναγκες ἵνα κατὰ τὸ παρὸν μένη ἡ ὑπάρχονσα ἥδη τάξις μέχρις ὁριστικῆς τακτοποιήσεως τῶν κακῶς καὶ ἀνωμάλως ἔχοντων παρὰ τῇ εἰρημένῃ Κοινότητι.

(, αἱ β'. Νοεμβρίου α').)

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1902, σσ. 59-60, ἄρ. 8132.

Τῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ¹.

Τῆς δροθοδόξου Ἐλληνικῆς Κοινότητος Σκοπείων ὑποβαλλούσης ἡμῖν διὰ τοῦ αὐτόθι διατρίβοντος ἡμετέρου Ἐξάρχου ὅτι ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις αὐτῆς ἐκδίδωσιν ἀπό τινος ἐν Σερβικῇ γλώσσῃ τὰς ἀδείας γάμων καὶ διὰ τὰ μέλη ἔτι τῆς κοινότητος ταύτης, προαιγόμεθα διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῖν ἐπιστολῆς, συνοδικῇ διαγνώμῃ, δηλῶσαι τῇ αὐτῆς Ἰερότητι ὅτι αἱ τοιαῦται ἀδείαι προκειμένου περὶ μελῶν τῆς ἐν Σκοπείοις δροθοδόξου Ἐλληνικῆς Κοινότητος δέοντα ἵνα ἐκδίδωνται ἐλληνιστὶ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ ἀνεν τοῦ ἐπιθέτου μεταβολῆς. Πρὸς τούτοις ἀνακοινούμεθα ὅτι ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἵνα ἐν τοῖς δικαστηρίοις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τῷ τε πνευματικῷ καὶ τῷ Μικτῷ ἐκκλησιαστικῷ, προεδρεύωσι καὶ μέλη ἐκ τῆς διαληφθείσης ἐλληνικῆς Κοινότητος, ἤτοι ἐν μὲν τῷ πνευματικῷ ὁ ἐκάστοτε ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς κοινότητος ταύτης, ἐν δὲ τῷ Μικτῷ δτε ἱερατικῶς προϊστάμενος οὗτος καὶ εἰς ἔτι ἐκ τῶν δημογερόντων τῆς αὐτῆς ἐλληνικῆς κοινότητος. Περὶ δὲ τῆς εὐχῆς τῆς αὐτῆς Ἰερότητος, ἦν, καθ' ἀγράφει ἡμῖν δ αὐτόθι ἡμέτερος ἔξαρχος, ἔξέφρασεν ἐν σχέσει πρὸς τὴν διεύθυνσιν καὶ διαχείρισιν τῶν προσόδων τοῦ ὑπάρχοντος ναοῦ, δηλοῦμεν τῇ αὐτῆς Ἰερότητι ὅτι πρὸς ἀποφνγὴν πάσης παρεξηγήσεως δέοντα ἵνα τηρηθῇ ἐν πάσι τὸν προσωρινὸν καθεστώς οἰον ὑφίσταται ἀνεν τινὸς μεταβολῆς ἐν οἰωδήποτε σημείῳ, μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ νέον ἰδιαιτέρου ναοῦ τῆς ἐλληνικῆς Κοινότητος. Ἐν τέλει συνιστῶντες τῇ αὐτῆς Ἰερότητι ἵνα φροντίσῃ περὶ ἀποτίσεως ἀρμοδίως τῶν ὀφειλομένων τῷ π. Θωμῷ Στανορίδῃ κατὰ τὸ δίκαιον, αἴτούμεθα πτλ.

(, αἱ β'. Νοεμβρ. κ').)

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1902, σσ. 153-156, ἄρ. 1207.

Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Σιγιλλιῶδες Γράμμα καθορίζον καὶ ἐμπεδοῦν τὴν τάξιν τῆς ἐν Σκοπείοις Ὁρθοδόξου ἐλληνικῆς Κοινότητος ὡς ἐνορίας καὶ

1. Φιρμιλιανός (1897-1903).

Κοινότητος αὐτοτελοῦς καὶ αὐτοδιοικήτον (ἀνήκει εἰς τὸν μῆτρα Δεκέμβριον).

Πάντα μὲν τὰ ἐν ἀνθρώποις πραττόμενα νόμῳ τινὶ κατ’ ἀνάγκην ὑπείκουνται καὶ τάξει κατὰ κανόνα δύνθμιζονται καὶ ἀρμονίᾳ συνεκτικῇ διακρατούμενα στερεοῦνται, ὡς ἐστιν ἵδεῖν καὶ ἐν τῇ καθολικῇ ἀρμονίᾳ, ἥν ὁ τὰ σύμπαντα θεμελιώσας ὑπεράγαθος Δημιουργὸς ὅδιον αὐτοῖς ἔθετο ἐρρύθμον τε κινήσεως καὶ σκοπίμου ἐνεργείας, ἐν ταῖς ἀνεξερευνήτοις βουλαῖς τῆς προνοίας Αὐτοῦ. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει ἐπὶ τῶν ἐν γένει, πολλῷ μᾶλλον ἀναγκαῖον νόμῳ καὶ τάξει στοιχεῖν ἐν τοῖς πνευματικοῖς καὶ τοῖς ἔργοις τῆς εὐδεβείας, ἀφ’ ὃν καὶ δι’ ὃν ἡ ἐν Χριστῷ ἐπιδιώκεται θῆτικῇ τοῦ ἀνθρώπου τελειότης ἐν τῷ παρόντι βίῳ, παρασκενάζεται δὲ τὰ πρὸς ψυχικὴν σωτηρίαν εἰς ἀπόλαυσιν τῆς ἐπηγγελμένης ἐν τῷ παντεργτελείῳ θεῷ μακαριότητος. Οὕτω δὲ πᾶσα κοινωνία Χριστιανῶν θεμέλιον ἔχοντα τὸν κείμενον, διὸ ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καὶ νόμον ἁντῆς τὸν Νόμον τοῦ Κυρίου, καὶ τάξιν τὴν ἐκ πατέρων παραδεδομένην «διώκοντας τε, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν Κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας», ενοδοῦται εἰς ὅδὸν εὐθεῖαν, περίσσειαν καρποφορίας ἔργων ἀγαθῶν ἁντῆς προσαφαλίζοντα. Τοιούτον ἐνθέον ζήλον καὶ φιλονόμουν τάξεως μαρτύρια ἐνδεικνύμενοι οἱ τὴν ἐν τῇ πόλει Σκοπείων Ἐλληνικὴν Ὁρθόδοξον Κοινότητα συγκροτοῦντες εὐδεβεῖς καὶ φιλότιμοι Χριστιανοί, τὰ τοῦ πνευματικοῦ δὲ βίου πάσης γεηρᾶς φροντίδος ὑπέρτερα ἴδιαζούσης μερίμνης ἄξια λογιζόμενοι, ὡστε γινώσκειν ἔκαστον εἰδικώτερον τὰ δικαία τῶν ἁντοῦ καὶ τῶν τῆς ὅλης Κοινότητος καθηκόντων τε καὶ δικαίων, καὶ μὴ εἶναι ἐν ἁντοῖς ἡ πρὸς τοὺς συνοίκους διχοστασίας καὶ ἔριδος, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον λέγοντα «οὐ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια», καὶ παραγγέλλοντα, «εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν, μὴ γενώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες», ἥτησαντο, γνώμη ἀγαθῆς καὶ εὐδεβόφρονι καθορισθῆναι καὶ παγιωθῆναι ἐκκλησιαστικῶς τὰ τῆς ἁντῶν ἐνορίας καὶ κοινότητος. Καὶ δή, προσηκόντως καὶ ἀρμοδίως τῇ ἀγίᾳ Μητρὶ τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἀνενεχθέντες, πρώτην μὴν ἀνάγκην ὑπέδειξαν τὴν ἀνέγερσιν εὐαγοῖς Οἴκον τοῦ Θεοῦ, ὡς ἰδίον κτήματος καὶ κέντρον τῆς ἁντῶν Κοινότητος ἐπὶ τῷ τὰς δεήσεις καὶ τὰς ἀγιστείας ἐν τῇ πατρίῳ γλώσσῃ τελεῖν διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ διακονήσαντος ἱεροῦ πρεσβυτερίου καὶ ἀγιάζεται τῇ ἀπὸ τῶν θείων Μυστηρίων σωτηρίῳ χάριτι. Εἴτε δέ, εἰς πραγμάτωσιν τοῦ ὁσίου ἔργου, τὴν εὐδογίαν καὶ ἀρωγὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ταπειναῖς ἵκετηρίαις ἥτησαντο ἐπὶ τῷ συμπαγῇ, ἐδραίαν καὶ πάσης ἐπηρείας ἀπηλλαγμένην καταστῆσαι τὴν εὐδεβή αὐτῶν παροικίαν, διὸ καὶ τυχεῖν προσεδέοντο ἐγκρίσεως μὲν ἰδίον Κανονισμόν ἐν κοινῇ συνελεύσει καὶ διοικήσει βουλῆς τῶν τῆς Κοινότητος μελῶν ἐκπονηθέντος, ἐμπεδώσεως δε τοῦ αὐτοτελοῦς τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῶν ἐνοριακῶν καὶ κοινοτι-

κῶν πραγμάτων, ἐντὸς τῶν κανονικῶν ὅρων καὶ διατάξεων, διὰ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Σιγιλλιώδους ἐν μεμβράναις ἐπικυνηγωτικοῦ Γράμματος. — Επὶ τούτων τοίνυν διασκεψάμενοι μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς Συνόδου, πρόσφορον δ' ἄμα ἡγησάμενοι ἵνα καὶ δι' εἰδικοῦ ἔξαρχου, ἐπιτοπίως τὰ πράγματα ἔξετάζοντος, ταῦτα πληρέστερον ἔξακριβώσωμεν, εἴτα δέ, τὰς ὑποβληθείσας ἡμῖν ἐκθέσεις ὑπ' ὅφει λαβόντες καὶ τὸ τοῦ Κανονισμοῦ Σχέδιον μελετήσαντές τε καὶ ἀναθεωρήσαντες, τὰς αἰτήσεις τῶν ἐν Σκοπείσις διαληφθέντων εὐσεβῶν Χριστιανῶν ὡς ἀσφαλιζόντας τὴν θεραπείαν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, τὴν εἰρήνην δὲ καὶ ἡσυχίαν τῆς πόλεως καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους Χριστιανικὴν ἀγάπην καὶ κοινωνικὴν ἀρμονίαν τῶν πολιτῶν ἐγγυωμένης, ἐνεκρίναμεν καὶ ἀπεδεξάμεθα, κατὰ τοὺς Συνοδικὴν διαγνώμην ψηφισθέντας καὶ ὅδε ἀναγραφομένους ὅρους δι' ὃν αἱ τε παρασταθεῖσαι ἀνάγκαι, ἴδιαζούσῃ στοργῇ καὶ μητρικῇ προνοίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἐπαρκεῖ μέτρῳ θεραπεύονται καὶ ἡ κανονικὴ Ἐκκλησιαστικὴ τάξις φυλάττεται ἀμετάφεπτος. — α'). Ἡ ἐν τῇ πόλει Σκοπείων Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Κοινότης διατελοῦσα κανονικῶς ἐνορία τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Σκοπείων, καταρτίζεται ὡς κοινότης αὐτοτελῆς καὶ αὐτοδιοίκητος ἐν τοῖς ἑαυτῆς πράγμασιν, ἔχοντα ἐκκλησιαστικῶς τὸ δίκαιον τοῦ διοργανοῦν καὶ διευθύνειν τὰ κατ' αὐτῆς διὰ τῶν νομίμων ὑπ' αὐτῆς ἐκλεγομένων σωματείων ἦτοι Δημογεροντίας, Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ Ἐφορίας τῶν Σχολῶν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῶν ἐν ὁρισμέναις περιπτώσεσι συγκαλούμένων γενικῶν Συνελεύσεων, καθάπερ αὕτη βούλεται καὶ ἑαυτῇ συμφέρον λογίζεται συνῳδὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς καὶ τοῖς ἱεροῖς Κανόσι τῆς ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ περὶ ἐνοριακῶν δικαίων. — β'). Ὡς ἐνοριακὴ Κοινότης αὐτοτελῆς καὶ αὐτοδιοίκητος κέντηται ἴδιον αὐτῆς ἱερὸν ναὸν ὅσονοπερ οἰκοδομηθήσομεν τόπῳ ἐνοριακῷ, τιμώμενον δὲ ἐπ' ὄντοτι τοῦ Ἀγίου μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ τοῦ Θαυματουργοῦ, ἔτι δὲ σχολεῖα ἀρρένων τε καὶ θηλέων ἰδιόκτητον αὐτῆς ἀποτελοῦντα περιουσίαν ἐλευθέραν, ἀδούλωτον καὶ ἀνεπηρέαστον εἰς τὸ διηνεκές, μὴ δυναμένην ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐκκλησιαστικῷ, ἐνοριακῷ, πολιτικῷ καὶ ἐθνολογικῷ ἀλλοιωθῆναι τὸ παράπαν, οὐδὲ εἰς προστασίαν ἀφορᾶν ἄλλην, εἰμὶ τὴν κανονικήν, τὴν διὰ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Σκοπείων παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας προσηκόντως καὶ νομίμως αἴτοντος. — γ'). Ἡ Κοινότης φροντίζει ἔξενρειν ἐκάστοτε τὸν ἱερατικῶς αὐτῆς προϊστάμενον, κληρικὸν εὐπαιδευτὸν καὶ ἱεροπρεπῆ, συνετὸν μὲν τὸν νοῦν, ἀμεμπτὸν δὲ τὸν βίον, ἐπίσης δὲ καὶ τοὺς βοηθοὺς αὐτῷ ἱερεῖς καὶ διάκονον, προσκαλοῦσα τούτους οἰκοθεν διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ, εἴτε καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἔξαιτοντον τὴν ἀποστολὴν καταλλήλων προσώπων παρὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ Ἐφορία τῶν Σχολείων προσκαλεῖ τοὺς καταλήλους διδασκάλους, ἄνδρας εὐσεβεῖς καὶ ἐντίμους θεοσεβῶς καὶ φιλογενῶς

διαπαιδαγοῦντας τὴν τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων νεότητα τῆς Κοινότητος. — δ') Ἡ Κοινότης μετὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ πρόσκλησιν τῶν ἰερέων καὶ διδασκάλων αὐτῆς συνίστησι τούτους περὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν τῷ ἵεροτάτῳ Μητροπολίτῃ Σκοπείων παρ' οὐ οἱ μὲν πρῶτοι λαμβάνουσι τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ καὶ τὴν κανονικὴν ἄδειαν τοῦ ἱεροπράττειν ἐν τῇ ἑδρᾳ τῆς ἰερᾶς Μητροπόλεως, οἱ δὲ διδάσκαλοι σύν τῇ ἀρχιερατικῇ εὐλογίᾳ καὶ τὸ ἐνδεικτικὸν ἄδειας πρὸς διδασκάλιαν, κατὰ τὴν ἐθιζομένην ἀπαραίτητην τάξιν τὴν ἐκκλησιαστικῶς καθιερωμένην. — ε').) Ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος μετὰ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ ἰερέων διφείλοντις ἀνενδοιάστως κανονικὴν ὑποταγὴν τῷ κανονικῷ Μητροπολίτῃ καὶ πνευματικῷ ποιμένι τῆς Ἐπαρχίας Σκοπείων, μημονεύειν τε ἐν πάσαις ταῖς ἰεροτελεστίαις τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὄντιματος. Ὁ δὲ ἰερώτατος Μητροπολίτης Σκοπίων καθῆκον ἐπίσης ἔχει ποιμαντορικὴν ἀποδέκεσθαι τὴν τῶν ἰερέων τῆς ὁρθοδόξου Ἐλληνικῆς Κοινότητος ἐγκατάστασιν ἀνενάγομένης, πλὴν ἔξαιρετικῶν περιπτώσεων ἀναγομένων εἰς τὰ ἥθη, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν σώφρονα καὶ κοσμίαν βιοτήν, διτι, τῆς πνευματικῆς καὶ ποιμαντικῆς συμβονλῆς μὴ ἴσχυοντος τυχόν, τὰ περὶ τούτου ἀναφέρονται ἀπαραίτητως τῇ καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἢ ἀπόκειται ἡ κατὰ τὸ προσῆκον ἐνέργεια. — στ').) Αἱ δικαστικαὶ καὶ ἐπαρχιακαὶ ὑποθέσεις θεωροῦνται καὶ δικάζονται ἐν τῷ πνευματικῷ Δικαστηρίῳ, καὶ τῷ Μικτῷ Ἐκκλησιαστικῷ Συμβούλῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Καὶ τοῦ μὲν πνευματικοῦ Δικαστηρίου μέλος διαρκὲς διατελεῖ ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς Ἐλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Σκοπείων, τοῦ δὲ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σημβούλου ὁ αὐτὸς προϊστάμενος, μεθ' ἑνὸς τῶν Δημογερόντων τῆς Κοινότητος, ἀρμοδίως διοριζομένον ὑπὸ αὐτῆς. — ζ').) Πρὸς συντίθονταν τοῦ ἵερου Ναοῦ τοῦ Ἅγιον Μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ καὶ τῶν Σχολείων αὐτῆς ἡ ὁρθόδοξη Ἐλληνικὴ Κοινότης Σκοπείων κέκτηται τὰς ἐπομένας προσόδους ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ καθωρισμένας, ἦτοι Ιον χορηγίαν ἐτησίαν δισχιλίων φράγκων προερχομένην ἐξ ἐπιδόματος εὐσεβῶν δωρητῶν καὶ διαβιβαζομένην τῇ κοινότητι ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἅμα τῇ εἰσπράξει αὐτῆς. — Σον τὴν πρόσοδον τοῦ παγκαρίου τοῦ ἵερου τούτου Ναοῦ. — Ζον τὰ ἐνοίκια τῶν κτημάτων ἄτινα, ἀνήκοντα μέχρι τοῦδε εἰς τὸν ἐν Σκοπείοις ἵερον ναὸν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐξ ἀφιερωμάτων μελῶν τῆς ἐλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος καὶ ἀτ' αὐτοῦ νῦν ἀποσπώμενα, κοινῇ ὀμοιογίᾳ καὶ συνανέσει, ἀποτελοῦσι τούτην τεῦθεν ἴδιοκτησίαν ἀναφαίρετον τοῦ νέου Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἅγιον Μηνᾶ. — Τον τὰς τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους συνδρομὰς καὶ προσφορὰς τῶν ἐνοριτῶν, καὶ δον Κληροδότημα, ἀφιερώματα καὶ ἐλέη παρ' εὐσεβῶν τῷ ναῷ προσφερόμενα. — η').) Τὰ καθέκαστα τῆς διοικήσεως τῶν τῆς Κοινότητος καθορίζονται ἐν τῷ ὑπὸ αὐτῆς ὑποβληθέντι Κανονισμῷ, δις ἐγκριθεὶς Συνοδικῶς, περιέχων δὲ τὰ χρειώδη ἐν ἀρθροῖς ἐπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ὑπὸ ἀριθμ. πρωτ. . . . . καὶ χρο-

νολογίαν . . . . περιεβλήθη διὰ τῆς Πατριαρχικῆς βεβαιώσεως, ἢτις ἐπαναληφθήσεται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι παρισταμένης τυχὸν ἀνάγκης ἀναθεωρήσεως ἢ συμπληρώσεως αὐτοῦ.—θ'.) Αἱ ἐν τῷ παρόντι ὥμετέρῳ Σιγιλλιώδει Γράμματι καὶ ἐν τῷ Κανονισμῷ διατυπώμεναι διατάξεις τ.θενται εἰς ἅμεσον ἐφαρμογήν, πλὴν τῶν εἰδικώτερον ἐφαπτομένων τῶν τοῦ νέου Ναοῦ πραγμάτων, αἵτινες ἐφαρμοσθήσονται ἄμα τῇ ἀποπερατώσει τῆς οἰκοδομῆς καὶ τοῖς ἐγκαίνιοις αὐτοῦ. — Ταῦτα τοίνυν Συνοδικῶς δεδογμένα, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν Ἱερά Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἀποφαινόμεθα ἔχειν τὸ κῦρος καὶ τὴν ἴσχυν ἀπαράτορεπτον εἰς αἰῶνα τὸν ἀπαντα ὡς ἐπὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θεσμῶν ἐρεισμένα εἰς τὸν ἀρχαιόθεν τεθειμένους τόπους περιφρονροῦνται καὶ διασώζονται, πᾶσαν δὲ φυλετικὴν καὶ ἐθνολογικὴν ἀντιλογίαν ἀντικειμένην τῇ ἀγίᾳ καὶ ἀμωμήτῳ ἡμῶν πίστει ἀποσθοῦντα, ἀποκαθιστῶντα δὲ τὴν μεταξὺ πνευματικῶν τέκνων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τηρητέαν ἀείποτε φιλάδελφον κατὰ θεὸν γνώμην καὶ ὁμόνοιαν. Εἰ δε τίς ποτε τῶν ἐν τῇ Κοινότητι ταύτῃ ἢ τῶν ἔκτος αὐτῆς ἱερωμένων ἢ λαϊκῆς γνώμης δηλονότι ἢ φρονήματι ὑπεροπτικῷ τολμήσειε κρυφίως ἢ φανερῶς, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, λόγοις ἢ τρόποις ταραχὴν ἢ ἀνωμαλίαν καὶ σύγχυσιν ἐμποιῆσαι τῇ οὕτῳ κεκνωμένῃ ταύτῃ τάξει ἐπὶ ἀνατροπῇ αὐτῆς καὶ βλάβη τῆς ἐν Σκοπείοις ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος, τῶν τε δικαίων καὶ τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ ενδιαφόρων καὶ κτημάτων, τοῦτον κρινεῖ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὁ δικαιοκρίτης θεός, τὸν δὲ τυχὸν ἀδικούμενον, πάσῃ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία προστατεύει ἐννόμως τὰ δίκαια αὐτοῦ προασπίζουσα. "Οθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ διηνεκῇ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Σιγιλλιώδες ἐν μεμβράναις Γράμμα, καταστρωθὲν κἀν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀντίγραφον δ' αὐτῆς, δεόντως κεκνωμένον ἀπεστάλη διὰ τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Σκοπείων κὺρο Φιρμιλιανοῦτῇ ἐν Σκοπείοις ὁρθοδόξῳ Ἑλληνικῇ Κοινότητι.

Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ Χιλιοστῷ ἐννακοσιοστῷ δευτέρῳ, κατὰ μῆνα Λεκέμπρων ἐπινεμήσεως Α'.

Τῷ Σκοπείον Φιρμιλιανῷ¹.

Σιννωδὰ ταῖς ἀνακοινωθείσαις ἥδη τῇ αὐτῇς Ἱερότητι σχετικαῖς Συνοδικαῖς ἀποφάσεσι διωρίσθη ἀρτι καὶ ἔρχεται αὐτόσε ὡς ἱερατικῶς προϊστάμενος

1. Φιρμιλιανός (1897-1903).

τῆς ἐν Σκοπείοις ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος ὁ δσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κὺρος Παΐσιος Παπαπαϊσίου κομίζων ἀμα τακτικῶς ἐγκεκριμένα καὶ ἐπικεκυρωμένα τὸν τε ἐκπονηθέντα κανονισμὸν καὶ τὸ Πατριαρχικὸν καὶ Συνδικὸν σιγίλλιον, καθ' ἀ μέλλουσι διέπεσθαι καὶ διεξάγεσθαι τὰ τῆς εἰρημένης Κοινότητος καθ' ἑαυτά τε καὶ ἐν ἀναφορῷ πρὸς τὴν ιερὰν αὐτῆς Μητρόπολιν ὡς τὴν ἄμεσον κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Ἀσμένως οὖν τὴν αὐτοῦ δσιολογιώτητα τὸν διαληφθέντα προϊστάμενον συνιστῶντες τῇ αὐτῆς Ἰερότητι ὡς ἄνδρα λόγιον μὲν τὴν παίδευσιν, σεμνὸν δὲ καὶ συνετὸν τὸ ἥθος καὶ τὴν ἀναστροφήν, τρέφομεν τὴν πεποίθησιν δτι οὗτος φανήσεται κατὰ πάντα ἄξιος τῆς ἐκλογῆς, ἔξει δὲ ἀμέριστον ἐν πᾶσι καὶ τὴν παρὰ τῆς αὐτῆς Ἰερότητος πατρικὴν εὔνοιαν καὶ συναρωγήν κατά τε τὴν ἔναρξιν καὶ τὴν κατόπιν διεξαγωγὴν τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῷ καθηκόντων, σαφῶς καὶ ἀριθμῶς καθοριζομένων ὅπο τοῦ ἐκπονηθέντος κανονισμοῦ καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Σιγιλλίου, οὗτινος Σιγιλλίου, ὡς ἀφορῶντος ἴδιᾳ εἰς τὰς κανονικὰς σχέσεις τῆς διαληφθείσης Κοινότητος πρὸς τὴν Μητρόπολιν, συναποστέλλομεν διὰ τοῦ αὐτοῦ δσιολογιώτατον προϊσταμένον πιστὸν ἀντίγραφον κεκυρωμένον καὶ διὰ τῆς ἥμετέρας Πατριαρχικῆς ὑπογραφῆς, ἵνα κατατεθῇ ἐν τοῖς ὀρχείοις τῆς ιερᾶς Μητροπόλεως. Ἐν τέλει χαίροντες δτι οὕτω τίθεται τέρμα εἰς τὴν παρεμπεσοῦσαν ἀνώμαλον καὶ ἵκανὰ τὰ ἀτοπα προκαλέσασαν, ὡς μὴ ὥφελε, κατάστασιν, καὶ ἀρχεται τάξις πραγμάτων νόμιμος καὶ κανονική, αὐτούμεθα τῇ αὐτῇς Ἰερότητι κτλ.

(αλγ'. Φεβρουαρ. ιη').

31

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1903, σ. 157, ἀρ. 1288.

Τοῖς ἐντιμ. Δημογέροντι καὶ ἐφοροεπιτρόποις τῆς
Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος Σκοπείων.

Ἀσμένως ἀνακοινώμεθα τῇ Ὅμιν ἐντιμότητι δτι διασκεψάμενοι ἄρτι συνοδικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποπεφασισμένων κατὰ τὴν αὐτοῦ διατριβῆν τοῦ ἥμετέρου Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου καὶ συνῳδὰ ταῖς ἑπαρχούσαις σχετικαῖς συνοδικαῖς ἀποφάσεσι διωρίσαμεν καὶ ἀποστέλλομεν ὡς προϊστάμενον τῆς Κοινότητος Ὅμιν τὸν δσιολογιώτατον ἀρχιμανδρίτην κύρο Παΐσιον Παπαπαϊσίου τὸν καὶ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ὥμιν ἐπιστολῆς κομιστίγ, κομίζοντα ὥμιν δεόντως κεκυρωμένα καὶ τὸν ἐκπονηθέντα κανονισμὸν μετὰ τοῦ ἀποσταλέντος πατριαρχικοῦ ὥμιν καὶ Συνοδικοῦ Σιγιλλίου, καθ' ἀ μέλλουσι τούντεσθεν διέπεσθαι καὶ διεξάγεσθαι τὰ καθ' ὥμιν καθ' ἑαυτά τε καὶ ἐν ἀναφορῷ πρὸς τὴν ιερὰν Μητρόπολιν ὡς τὴν ἄμεσον κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Τὴν αὐτῆς οὖν Ὁσιολογιώτητα τὸν διαληφθέντα προϊστάμενον ὥμιν ἴδιαζόντως συνιστῶντες ὥμιν ὡς ἄνδρα λόγιον μὲν τὴν παίδευσιν, σεμνὸν δὲ καὶ συν-

ετὸν τὸ ἥθος καὶ τὴν ἀναστροφήν, οὐδόλως ἀμφιβάλλημεν ὅτι οὗτος, διὰ τῆς πρόφρονος καὶ ἀπὸ μέρους ὑμῶν συναρωγῆς καὶ συνεργασίας, φανήσεται κατὰ πάντα ἄξιος τῆς ἐκλογῆς, παγῶν τὰ καθ' ὑμᾶς ἐδραῖς καὶ ἀσφαλῶς κατὰ τὸν Κανονισμὸν καὶ εἰς τὸ Σιγίλλιον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Κοινότητος Ὑμῶν. Ἐκφράζοντες δὲ τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι καὶ τὸ ἀπὸ μέρους ὑμῶν ἐπιδειχθῆσεται πάντοτε ἡ προσήκουσα ἀκρίβεια καὶ εὐλάβεια περὶ τὴν τίρησιν τῶν ἄρδων τοῦ κανονισμοῦ καὶ τῶν ὅων τοῦ Σιγίλλιον καὶ ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως αὐτόσε τοῦ διαληφθέντος δσιολογιωτάτου προϊσταμένου ὑμῶν τὰ πράγματα ἐπελεύσονται εἰς τὴν νόμιμον καὶ κανονικὴν τροχιὰν ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῆς Κοινότητος ὑμῶν πρὸς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν, ἐπιδιψαλένομεν ὑμῖν καὶ πάσῃ τῇ Κοινότητι τὰς πατρικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, αἰτούμενοι ὑμῖν καὶ τοῖς οἴκοις ὑμῶν πᾶν ἀγαθὸν παρὰ θεοῦ, οὐδὲ ἥ.χ. κτλ.

(,αἼγ'. Φεβρουαρ. η'.)

32

ΑΟΠ, ΠΑ, κἄδ. 2903, σ. 312, ἀρ. 3898.

Τῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ¹.

Μετ' ἀπορίας καὶ ἐκπλήξεως δικαίας ἔγνωσθη κατ' αὐτὰς τῇ ἐκκλησίᾳ ὅτι προκειμένου περὶ καταρτισμοῦ καὶ ἀποστολῆς ἐνταῦθα τοῦ ἀπαιτουμένου μαζεύτα τῆς νομαρχίας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας καὶ τῆς Σχολῆς τῆς ὁρθοδόξου αὐτόθι Ἑλληνικῆς Κοινότητος, οἱ σύνοικοι Σέρβοι σπουδαῖα παρενέβαλον προσκόμματα διὰ τῆς ἔγρεσεως ἀξιώσεων ἐπὶ τοῦ γηπέδου τῆς ἐκκλησίας. Ἐφρονοῦμεν καὶ οὐκ ἐπάνσαμεν ἔτι φρονοῦντες ἐκκλησιαστικῶς ὅτι μετὰ τὴν ἀρτι συντελεσθεῖσαν διακανόνισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων τῶν αὐτόθι δύο ὅμοδόξων κοινοτήτων, ταύτας πλέον διαπνέει αἰσθῆμα ἀδελφικῆς ὁμοφροσύνης καὶ πόθος κοινοτικῆς ἀλληλεγγύης καὶ εἰσηρικῆς συμβιώσεως, ἐφ' ὃ καὶ ἐκδηλοῦντες τῇ αὐτῆς Ἱερότητι συνοδικῇ διαγνώμῃ τὴν ἡμετέραν θλῖψιν ἐπὶ τῇ ὧς εἰρηται συμπεριφορᾷ τῆς ὁρθοδόξου Σερβικῆς κοινότητος, ἐλπίζομεν ἔτι διὰ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτῆς παρεμβάσεως προληφθήσεται πᾶν τὸ δυνάμενον ἵνα γεννήσῃ νέας ἀφορμὰς ἐχθρότητος καὶ ἀντεγκλήσεων μεταξὺ τῶν εἰρημένων ἀδελφῶν ἐν τῇ πίστει κοινοτήτων.

(,αἼγ'. Ἰοννίου ις').

33

ΑΟΠ, ΠΑ, κἄδ. 1903, σσ. 312-313, ἀρ. 3898.

Πρὸς τὸν ἱερατικῶς προϊστάμενον ἀρχιμ. Πατσιον καὶ τὴν ὁρθοδόξον Ἑλληνικὴν Κοινότητα Σκοπείων.

1. Φιρμιλιανὸς (1897-1903).

Διετυπώθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ προσώπων ὑπερόχων τῆς αὐτόθι διοδόξου Σερβικῆς κοινότητος ἐπιθυμία καὶ παράκλησις ὑπεβλήθη ὅπως, μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως καὶ ἐγκαυμάσεως τοῦ ἵεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ διακανονισθῶσι παρὰ τὰ ἄκραι τοῦδε σχετικῶς διενεργούμενα, τὰ τῶν ἱερῶν ἀκολονθῶν ἐν τῷ μόνῳ τῶν ὑπάρχοντι ἱερῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ κατὰ τρόπον ἴκανοποιοῦντα τὰς ἀνάγκας ἀμφοτέρων τῶν κοινοτήτων ἦτοι κατὰ μὲν τὰς Κυριακὰς τελῶνται αἱ ἰεροτελεστίαι ἐναλλάξ μίαν δηλονότι Κυριακὴν Ἑλληνιστὶ καὶ μίαν Σερβιστὶ κατὰ δὲ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἑβδομάδος παρεμπιπτούσας ἑορτὰς Ἑλληνιστὶ τε καὶ Σερβιστὶ, ἡγονμένων ὅτε μὲν τῶν Ἑλλήνων ὅτε δὲ τῶν Σέρβων λαμβανόντων καὶ τὰς τῆς ἡμέρας προσόδους κατὰ τὸν ἵδιον τρόπον πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἄκραι τοῦδε συμβαιωνούσῶν λυπηρῶν συγκρούσεων. Συνοδικῶς οὖν διασκεψάμενοι περὶ τοῦ προκειμένου, ὁριστικῶς μὲν οὐδὲν τό γε τοῦ ἐνεκρίναμεν ἀποφῆνασθαι τὸ παράπαν, ἐν τῷ πόθῳ δύμας τῆς στοργικῆς ὑμῶν μετ' ἀδελφῶν διοδίων συμβιώσεως καὶ τῆς ἄρσεως πάσης ἀφορμῆς ἐρίδων καὶ διαιμάχης ἔγνωμεν ἵνα διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς συστήσωμεν ὑμῖν ἐκκλησιαστικῶς πρὸ πάσης ὁριστικῆς ἀποφάνσεως ὅπως συνερχόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτὸν καὶ ὠρίμως διασκεπτόμενοι ἐν πνεύματι χριστιανικῷ ἐξενέγκητε καὶ ὑποβάλητε ἡμῖν τὰς περὶ τοῦ προκειμένου σκέψεις καὶ τὴν γνώμην ὑμῶν λαμβάνοντες ὑπὲρ ὅφει ὅτι αἱ μετὰ τῶν συνοίκων θρησκευτικαὶ ὡς καὶ αἱ κανονικαὶ καὶ προσωπικαὶ σχέσεις ὑμῶν δέον ἵνα ὀστιν ἀείποτε εἰρηνικαί, καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν ἄρτι συμπεφωνημένων μέλλει ἵνα διακριθεύῃ ἐπὶ ζημιά τῆς ὑμετέρας Κοινότητος διὰ μέτρων προσκαίρων οἴα τὰ ὡς ἄνω προβαλλόμενα.

(,αἼγ'. Ἰουνίου ιζ'.)

34

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1904, σ. 145, ἀρ. 3033.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ¹.

Ἐπειδὴ ἔνεκα τῶν βιαιοπραγιῶν τῶν Βούλγαρικῶν κομιτάτων καὶ τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν τῶν σχισματικῶν ἀνάγη παρίσταται συντόνον καὶ ἀγρύπνουν ἀπὸ μέρους τῶν ἱερῶν Μητροπόλεων ἐνεργείας πρὸς προστασίαν καὶ στήριξιν τῶν καθ' ὧν αἱ προσβολαὶ καὶ ἐπιβούλαι Χριστιανῶν αὐτῶν, καὶ ἐπειδή, καθὰ ἔγνώσθη, τοιαύτην ἀνάγκην συντόνου μερίμνης καὶ ἀμέσου προστασίας ἔχοντος καὶ οἱ ἐν τῷ τμήματι Κιρτζόβου τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς ὁρθόδοξοι, συνοδικῆς διαγνώμη συνιστῶμεν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ἵνα ἀνευ χρονοτριβῆς ἐπισκέψηται τὸ εἰρημένον τμῆμα καθὼς καὶ τὰς Δίβρας καὶ διὰ τῆς παρονσίας αὐτῆς προστατεύσῃ τοὺς αὐτόθι Χριστιανούς ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τῶν σχισματικῶν, ἐνισχύουσα αὐτοὺς εἰς τὴν πρὸς τὴν ὁρθοδο-

1. Πολύκαρπος (1900-1907).

ξίαν πίστιν αὐτῶν. Ἡ δὲ κτλ.

(,αλδ'. Μαῖον γ').)

Υ.Γ. Περικλείομεν ἐν τῇ παρούσῃ καὶ ἀντίγραφον ἄρτι ληφθέντος τηλεγραφήματος ἐκ Κιρτζόβον¹ πρὸς γνῶσιν αὐτῆς.

35

ΑΟΠ, ΠΑ, κώδ. 1904, σ. 389, ἀρ. 8190.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ.

²Ελήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ἀπὸ ιθ'. ληγοντος ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα, δὲ οὖ ἔσπευσεν ἀπαντητικῶς ὑποβαλεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ ἐν Κιρτσόβῳ συμβαίνοντα σὺν τῇ γνωμοδοτήσει αὐτῆς περὶ τοῦ δέοντος γενέσθαι πρὸς ἀρσιν τῆς μεταξὺ ὁμογενῶν καὶ Σέρβων ὑφισταμένης διαφωνίας. Ληφθέντων δὲ καὶ ἀναγνωσθέντων ὀσαύτως καὶ τῶν ἐν ἀντιγράφοις περικλειομένων φόδε τριῶν τηλεγραφημάτων, προαγόμεθα συνοδικῇ διαγνώμῃ γνωρίσαι τῇ αὐτῆς Ιερότητι διτὶ ἀντὶ παντὸς ἄλλου τρόπου πρέπουσα κρίνεται ἐκκλησιαστικῶς ἡ τήρησις τοῦ ἄχρι τοῦδε καθεστῶτος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κιρτσόβου, τὸ ψάλλειν δηλονότι δεξιόθεν μὲν Ἐλληνιστί, ἀριστερόθεν δὲ σλαβωνιστί, ὅπερ καὶ συνιστᾶται τοῖς ἐνδιαφερομένοις πρὸς ἀρσιν τῆς παρούσης ἀνωμαλίας καὶ ἐπάνοδον τῆς προτέρας τάξεως καὶ ὁμονοίας.

(,αλδ'. Δεκεμβρ. λ').)

36

ΑΟΠ, ΠΑ, κώδ. 1905, σ. 58, ἀρ. 1338.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ.

³Εγκαίρως λαβόντες τὸ ἀπὸ ε'. Ιανοναρίου ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα ἐγνωμεν συνοδικῶς διτὶ οἱ ἐν Κιρτσόβῳ σερβίζοντες οὐ μόνον οὐ παρεδέξαντο τὴν ἐσχάτως ἐξενεχθεῖσαν ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν ἀπόφασιν, ἀλλὰ καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπιμένουσιν εἰς τὸ φρόνημα καὶ τὰς ἀπαντήσεις αὐτῶν περὶ τοῦ κατεχομένου παρεκκλησίου, οὐ ἐνεκα ἡ αὐτῆς Ιερότητης προέβη ἵνα θέσῃ ὑπὸ ἀργίαν τούς δύο συμφρονοῦντας καὶ συμπράττοντας ἴερεῖς. Σχετικῶς δὲ πρὸς τὰ ἐκεῖσθε συμβαίνοντα δεξάμενοι ἔναγχος καὶ τὴν περίκλειστον φόδε ἀναφοράν, συνοδικῇ ἐγκρίσει διαβιβάζομεν ταύτην ἐπὶ ἐπιστροφῆ τῇ αὐτῆς Ιερότητη μετὰ τῆς ἐντολῆς δπως τοῦτο μὲν παράσχῃ ἡμῖν τὰς δεούσας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαλαμβανομένων ἐν συσχετίσει πρὸς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἐνδιαφερομένων περὶ τοῦ καθεστῶτος διτὶ δηλ. ἐκ δεξιῶν ψάλλονται σλαβωνιστὶ καὶ ἐξ ἀριστερῶν Ἐλληνιστὶ καὶ ἴδιᾳ περὶ τῆς βίᾳ καταλήψεως τῆς ἐκ-

1. Κιρτσόβον ἢ Κιρτζόβον, ἔδρα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν.

2. Πολύκαρπος (1900-1907).

κλησίας ύπὸ τῶν σερβιζόντων κατὰ τὴν στ'. καὶ θ'. Δεκεμβρίου δὲ καὶ περὶ τῶν σλαβικῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς, τοῦτο δὲ ἵνα δηλώσῃ τῷ ύπὸ ἀργίαν ἴερεῖ ὅτι δρείλει συμμορφωθῆναι πρός τὴν ἀπόφασιν τῆς Μητροπόλεως διότι ἄλλως ληφθήσονται κατ' αὐτοῦ αὐστηρὰ κανονικά μέτρα.

(,αἱε'. Μαρτίου ια'.)

37

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1905, σσ. 277-278, ἀρ. 5273.

Τῷ Σκοπείων Βικεντίῳ¹.

Διασκέψεως γενομένης πρὸ καιροῦ συνοδικῶς περὶ προσφροντέρας διακανονίσεως τῆς τάξεως τῶν Ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἐν τῷ ύπάρχοντι Ἱερῷ ναῷ ἐν Σκοπείοις μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἰδιαιτέρου ναοῦ τῆς αὐτόθι Ἑλληνικῆς κοινότητος, ἀπεφασίσθη καὶ ὥρισθη ὅπως ἀπὸ τῆς καταβολῆς εἰς τὴν εἰρημένην ποιητήτα τῆς ὁρισθείσης ἀποζημιώσεως ἐκ τεσσαράκοντα χιλιάδων χρυσῶν φράγκων ἡ θεία λειτουργία καὶ αἱ Ἱεραὶ ἀκολουθίαι τελῶνται ἐν τῷ ύπάρχοντι Ἱερῷ ναῷ μέχρις ἀνεγέρσεως τοῦ νέου ἐντὸς τοῦ ὁρισθέντος χρονικοῦ διαστήματος ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα Ἑλληνιστὶ καὶ ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα σλανιστὶ, ἐκάστης ἑβδομάδος ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Σαββάτου, τὰ δὲ ἔσοδα τοῦ παγκαίον λαμβάνονται ώπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἑβδομάδα αὐτῶν, ώπὸ δὲ τῶν Σέρβων κατὰ τὴν ἑβδομάδα αὐτῶν, ἔξαιρον μένων τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα, τῶν Χριστογέννων, τῶν Θεοφανείων καὶ τῶν λοιπῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, καθ' ἃς ἡ Ἱερὰ λειτουργία δέον ἵνα τελῆται ἀπὸ κοινοῦ Ἑλληνιστὶ καὶ Σλανιστὶ καὶ καθ' ἃς δέον ἐξ ἡμισείας μὲν νὰ γίνωνται τὰ ἔξοδα, ἐξ ἡμισείας δὲ λαμβάνονται καὶ τὰ ἔσοδα ώπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων. Ἐπὶ τῇ καταβολῇ τούτων ἄρτι τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων φράγκων ἀνακοινούμενοι διὰ τοῦ παρόντος τῆς αὐτῆς Ἱερότητι τὴν ὡς ἀνω ἀπόφασιν καὶ διὰ τῆς ἡ ἐκκλησία ἐμμένει εἰς αὐτήν, ἀξιοῦμεν, συνοδικῆ διαγνώμη, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως, περὶ οὐ γράφομεν ἰδιαιτέρως καὶ πρός τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα. Ἡ δὲ κλ.

(,αἱε'. Ὁκτωβρ. ιζ'.)

Υ.Γ. Καταβληθεισῶν ἥδη καὶ τῶν διὰ τὸ χάριον ἐξακοσίων λιρῶν, δηλοῦται τῇ αὐτῇς Ἱερότητι ὅτι ἐδόθη διαταγὴ τοῖς ἐντίμοις ἐφοροδημογέρονσι καὶ ἐπιτρόποις τῆς Ἑλλην. Κοινότητος ἵνα προβῶσιν εἰς τὰς νομίμους διατυπώσεις τῆς μεταβιβάσεως τοῦ χαρίον ἐπ' ὀνόματι τῶν υποδειχθέντων Πέτρου Λέκιτς καὶ Μίσσου Σ. Ζαφείροβιτς συνῳδά τοῖς συμπεφωνημένοις.

1. Βικέντιος (1905-1915).

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1905, σ. 317, ἀρ. 7624.

Tῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ¹.

Ἐγκριθείσης συνοδικῶς τῆς ἄρσεως τῆς ἀλλοτε ἐπιβληθείσης εἰς τοὺς γνωστοὺς δύο ἐν Κιρτσόβῳ σλανοφώνους ἵερεῖς ἀργίας, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς τηρησεως τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἐν τοῖς χοροῖς τῶν φαλτῶν, καθ' ὃ δομὲν δεξιῶς χορὸς ὀφείλει ψάλλειν Ἑλληνιστί, ὃ δὲ ἀριστερὸς σλανωνιστί, προαγόμεθα ἀνακοινώσασθαι τοῦτο τῇ αὐτῆς Ἱερότητι, συνιστῶντες δπως κατὰ τοῦτο πράξῃ τὸ δέον. Ἡ δὲ κτλ.

(,αἱρέ. Νοεμβρ. κβ').)

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1906, σ. 85, ἀρ. 1732.

Tῷ Σκοπείων Βικεντίῳ².

Ἀνέγνωμεν συνοδικῶς δσα διὰ τοῦ ἀπὸ ε'. φθίνοντος ἀδελφικοῦ αὐτῆς γράμματος γρωλίζει τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξαιτονμένη τὰς δδηγίας αὐτῆς, περὶ τῶν προσπαθειῶν τῶν αὐτόθι δουμονιζόντων εἰς σύμπτηξιν κοινότητος ἥτοι τὴν ἐκ Βελεσσῶν πρόσκλησιν ἵερέως, τελέσαντος ἄνευ κανονικῆς ἀδείας ἀγιασμόν τε ἐν τῇ αὐτόθι δουμονικῇ Σχολῇ καὶ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν οἰκῳ ἴδιωτικῷ, ἔγκριναντες δὲ ἐκκλησιαστικῶς τὰ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἵερότητος ἐνεργηθέντα καὶ δηλωθέντα τοῖς προσελθοῦσιν αὐτῇ ἐκ τῶν πρωτοστατούντων δργάνων, προαγόμεθα ἐκφράσαι εἰς ἀπάντησιν τὴν ἡμετέραν ἐπιδοκιμασίαν καὶ ἄμα προτρέψασθαι αὐτὴν συνοδικῇ διαγνώμῃ δπως ἐξακολούθησῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν αὐτὴν ἐπαινετήν στάσιν τηροῦσα οὐδὲν ἥττον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐνήμερον τῶν πάντοτε ἐνεργειῶν τῶν δουμονιζόντων.

(,αἱρστ'. Μαρτίου κβ').)

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1907, σ. 22, ἀρ. 447.

Tῷ Σκοπείων Βικεντίῳ.

Ἐλήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ἀπὸ καὶ τοῦ παρελθόντος μηνὸς γράμμα τῆς αὐτῆς ἵερότητος, δι' οὗ παρέχει τὰς ζητηθείσας πληροφορίας ἀναφορικῶς πρὸς τὰ παρόπονα, ἀπερ ὑπέβαλεν ἡμῖν ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Κοτσάνης³ διὰ τὴν ἄρσιν ἀπὸ τοῦ ἵερέως αὐτῆς τῶν καθηκόντων τῆς ἀρχιερατι-

1. Πολύκαρπος (1900-1907).

2. Βικέντιος (1905-1915).

3. Κότσανη, βορειότερον τῶν Σκοπίων κειμένη.

κῆς ἀντιπροσωπείας. Εἰς ἀπάντησιν οὖν, συνοδικῇ διαγνώμῃ, προαγόμεθα ὑποδεῖξαι τῇ αὐτῆς Ἱερότητι διὰ τὴν πάση περιπτώσει εὐδοῦσα τοιοῦτον καθεστῶτος προσῆκον ἦν ἵνα μή θελήσῃ ὅπως μεταβάλῃ αὐτό, ἐφ' ὃ καὶ χάριν τε τῆς ἡσυχίας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἀμα ἐνδεχομένων ζητημάτων συνιστῶμεν αὐτῇ τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ πρώην καθεστῶτος. Ἡ δὲ κτλ.

(,αἱζ'. Ἱανουαρ. κβ'.)

41

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1907, σ. 147, ἀρ. 2596.

Τῷ Σκοπείων Βικεντίῳ¹.

"Ἄρτι ληφθὲν διαβιβάζομεν ἐγκλείστως ὡδε τῇ αὐτῇς Ἱερότητι τὸ διὰ τὴν σύστασιν τοῦ νεκροταφείου τῆς ἐν Σκοπείοις Ἑλληνικῆς ὁρθοδόξου κοινότητος ὑψηλὸν Αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον.

(,αἱζ'. Ἀπριλίου ιθ').)

42

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1907, σσ. 459-460, ἀρ. 7040.

Τῷ Λεβρῶν Παρθενίῳ².

"Ἐλάβομεν τό τε ἀπὸ καὶ παρελθόντος μηνὸς Σεπτεμβρίου γράμμα τῆς αὐτῆς Ἱερότητος, τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς Ἐπαρχίας αὐτῆς καὶ τὸ ἀπὸ ζ'. λήξαντος τηλεγράφημα δι' οὗ ἀναφέροντα διὰ αἱ αὐτόθι ἀρχαὶ ἐπέτρεψαν τὴν ἐκ περιτροπῆς μετὰ τῶν Σέρβων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κιρτσόβου λειτουργίαν ἔξαιτεῖται τὰς ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἀπειθῶν ἰερέων, περὶ ὧν ἀναφέρει ἐν τῷ γράμματι αὐτῆς, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἵνα συστηθῇ τῇ αὐτῇς Ἱερότητι ὅπως προσκαλεσαμένη τούτους προτρέψηται ἵνα μετανοοῦντες ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν νόμιμον ὅδον ὑποβάλῃ δ' ἥμιν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης αὐτῆς ἐνεργείας διὰ τὰ περαιτέρω. "Οσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκ περιτροπῆς λειτουργίαν ἐνεκρίθη ἵνα ἀποσταλῇ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἡμέτερον Πατριαρχικὸν τακρίδιον, ἀνακοινούμενον διὰ τὸ Πατριαρχεῖον ἀποκροῦσαν πάντοτε τὴν ἐκ περιτροπῆς λειτουργίαν ἐντονώτερον ἀπορρίπτει ταύτην ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, καθ' ἥν πρόκειται περὶ διμοδόξων καὶ οὐχὶ σχισματικῶν καὶ δηλοῦν διὰ αἱραμοδίως δλως ἐπενέβη ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ καὶ ἐπέβαλε τὴν ἐκ περιτροπῆς λειτουργίαν. Τὰ ἀνωτέρω, συνοδικῇ διαγνώμῃ, ἀπαντητικῶς γνωρίζοντες τῇ αὐτῇς Ἱερότητι διὰ τὰ περαιτέρω, ἐπιτελοῦμεν ἀμα αὐτῇ, τοῦτο μὲν διὰ τὸ προσῆκον γράμμα διεβιβάσαμεν τῷ ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ρασκοπρισρένης Νικηφόρῳ ἐντελλομένῳ ἵνα παράσχῃ τὰς δεούσας πληροφορίας σχετι-

1. Βικέντιος (1905-1915).

2. Παρθένιος (1907-1913).

κῶς πρὸς τὴν εἰς ἰερέα χειροτονίαν καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ Ἀγγέλου Πέτροβικ,
ώς ἐφημερίον εἰς χωρία ὑπαγόμενα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς αὐτῆς Ἱερότητος,
τοῦτο δὲ ὅτι διὰ γράμματος ἡμῶν δεόντως συνεστήθη τοῖς ἐνταῦθα ἀρμοδίοις
ἡ παροχὴ εἰκοσιπενταλλίρον ἐπιδόματος πρὸς μισθοδοσίαν νηπιαγω-
γοῦ διὰ τὸ αὐτόθι Νηπιαγωγεῖον.

(αἱξ'. Νοεμβρίου ζ').)

43

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1907, σ. 99, ἀρ. 1840.

Τῷ Δεβρῶν Παρθενίῳ¹.

Παρ' ἐνδιαφερομένου ὑπεροχικοῦ προσώπου πληροφορηθέντος ὅτι ἡ αὐτῆς Ἱερότης διατελεῖ εἰς σχέσεις μετὰ τῶν αὐτόθι βουλγάρων καὶ ἐξυπηρετεῖ τὰ βουλγαρικὰ αὐτόθι συμφέροντα, λαμβάνοντα καὶ μηνιαῖον πρὸς τοῦτο ἐπίδομα, προαγόμεθα διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς προτηρέ-
ψασθαι, συνοδικῇ διαγνώμῃ, αὐτὴν ἵνα σπεύσῃ ὑποβαλεῖν ἡμῖν τὰς δεούσας περὶ τῶν ἀνωτέρω πληροφορίας. Ὅποδειχθείσης δὲ ἡμῖν καὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ διορισμοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐν Διβροῖς ἐπιτρόπον, γνώστου καὶ τῆς σερβικῆς γλώσ-
σης, ἀξιοῦμεν τὴν αὐτῆς Ἱερότητα ἵνα καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑποβάλῃ ἡμῖν τὴν γνώμην αὐτῆς πρὸς ἀνάλογον σκέψιν καὶ ἐνέργειαν.

(αἱξ'. Φεβρουαρίου κη').)

44

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1908, σ. 243, ἀρ. 3446.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Παρθενίῳ.

Ἀπαντητικῶς εἰς τὰ σχετικὰ γράμματα τῆς αὐτῆς Ἱερότητος προαγό-
μεθα διὰ τῆς παρούσης ἀνακοινώσασθαι πρὸς γνῶσιν αὐτῆς, συνοδικῇ διαγνώ-
μη, ὅτι δύο μὲν ἀφορᾶ εἰς τὰς περιστοιχιζούσας αὐτὴν ἀνάγκας ἐγένοντο ἥδη
ἀρμοδίως αἱ προσήκουσαι ἐνέργειαι πρὸς οἰκονομικὴν ἀνακούφισιν αὐτῆς, ὅ-
σον δὲ ἀφορᾶ εἰς τὸν ἰερέα τοῦ χωρίου Πασάκιοι² ἐγκρίνεται ἡ ἐνέργεια αὐτῆς
καὶ δύο ἀφορᾶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ἐκκλησίας Κιρτσόβου ἐγκρίνεται συνοδι-
κῶς τὸ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκριθὲν ἀλλοτε καθεστώς, καθ' ὃ μὲν δεξιὸς χο-
ρὸς δέον ἵνα ψάλλῃ ἐλληνιστί, ὃ δὲ ἀριστερὸς σλανωνιστί. Ἐν τέλει προκειμέ-
νον περὶ τοῦ ἐν Γιάγκολ³ ἰερέως πατᾶ Βελιὰν συνιστῶμεν αὐτῇ ἵνα διατάξῃ
αὐτὸν ὅπως ἀμέσως ἀπέλθῃ ἐκ Κιρτσόβου, ἐν περιπτώσει δὲ παραμονῆς ὑπο-

1. Παρθένιος (1907-1913).

2. Πασάκιοι, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βελεσσάνων.

3. Γιάγκολ, χωρίον τοῦ τμήματος Κιρτσόβου.

βάλῃ αὐτὸν εἰς ἀργίαν. Ἡ δὲ κτλ.

(*αἱη'. Ματὸν ιθ'.*)

45

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1911, σσ. 183-184, ἀρ. 3722.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Παρθενίῳ¹.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, διασκεψαμένη ἐπὶ τῶν ἐν Κιρτσόβῳ πραγμάτων ἐνέκοινε τὰ ἔξης: α) ἵνα διαταχθῇ διὰ τῆς Ἱερότητος αὐτῆς καὶ αὐθις ὁ βοηθὸς Ἐπίσκοπος αὐτῆς θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Γκλαβινίτσης καὶ Βαρνάβας² ἵνα παραδῷ τὰς κλεῖς τῆς ἐν Κιρτσόβῳ ἐκκλησίας τῷ ἴερει Ζαχαρίᾳ, δις καὶ παραμενεῖ μόνος ἐφημέριος τῆς ἐν λόγῳ ἐκκλησίας, εἰς ἥν δικαιοῦνται ἵνα ἐκκλησιάζωνται πάντες οἱ αὐτόθι ενδισκόμενοι ὁρθόδοξοι, τῆς ἴερᾶς λειτονοργίας τελούμενης ἑλληνιστί· β) ἵνα μέρη ἐν ισχύι διὰ τοὺς χοροὺς ἡ προηγούμενη σχετική ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καθ' ἥν ὁ μὲν δεξιὸς χορὸς φάλλει ἑλληνιστί, ὁ δὲ ἀριστερὸς σλανωνιστί· καὶ γ) ἵνα διαταχθῇ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος αὐτῆς ὅπως ἀμέσως καὶ ἀνεν περαιτέρω ἀναβολῆς μεταβῇ εἰς Δίβραν καὶ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ. Ταῦτα ἀνακοινώμενοι τῇ Ἱερότητι αὐτῆς καὶ διὰ τοῦ παρόντος διὰ τὰ περαιτέρω, αἰτούμεθα τὴν θείαν χάριν καὶ τὸ ἅπειρον ἔλεος.

(*αἱα'. Ἀπριλίου κατ'.*)

Ἅδρυμα Μελετῶν
Χερσονήσου τοῦ Αἴμου

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Βραχυγραφίαι ἐν χρήσει:

ΑΟΠ: Ἀρχεῖον Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, BS: Balkan Studies, EA: Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια, ΠΑ: Πατριαρχική Ἀλληλογραφία. ΓΠΕΠΙΔΑ: Γενικὴ Παγκόσμιος Ἐγκυκλοπαιδεία «Πάπυρος-Λαρούς», GINI: Glasnik Σκοπίων, GSPC: Glasnik Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

1. Παρθένιος (1907-1913).

2. Περὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ζητήματος τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, τὸ ὅποῖον ἐλύθη διὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ τοποθετήσεως τοῦ ἀρχιμ. Βαρνάβα Δοζίć ὡς βοηθοῦ ἐπισκόπου τοῦ Δεβρῶν Παρθενίου βλ. λεπτομερέστερον παρά Ἀ γγελο πούλ φ, Τὸ ἐπισκοπικὸν ζήτημα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, εἰς «Μακεδονικά» 10(1970) 272-285. Πρβλ.. καὶ D. Slijepević, ἔ.ā., τόμ. β', σσ. 495-496.

S U M M A R Y

Athanasiос Angelopoulos, Patriarchal Acta on the symbiosis of Greek and Serbian Orthodox in Northern Macedonia and Old Serbia (second half of 19th century). Contribution to the Panorthodox and Ecumenical mission of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople.

Research on the religious educational and communal symbiosis between Greek and Serbian Orthodox populations of Northern Macedonia and Old Southern Serbia under the jurisdiction of the Ecumenical Patriarchate in the second half of 19th century. Forty five relevant patriarchal letters are published here dated between 1887 and 1911.